

Onsdagen den 9 november

Kl. 09.00–11.41
16.00–16.06

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 19 oktober justerades.

§ 2 Avsägelse

Talmannen meddelade att *Leif Jakobsson (S)* av sagt sig uppdraget som ledamot i krigsdelegationen.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 3 Anmälan om kompletteringsval

Talmannen meddelade att Socialdemokraternas riksdagsgrupp anmält Jörgen Hellman som ledamot i krigsdelegationen.

Talmannen förklarade vald till

ledamot i krigsdelegationen

Jörgen Hellman (S)

§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2016/17:35 till kulturutskottet

2016/17:37 till utbildningsutskottet

Skrivelser

2016/17:23 till konstitutionsutskottet

2016/17:34 till utbildningsutskottet

Motioner

2016/17:3505 och 3508 till socialutskottet

2016/17:3517 till skatteutskottet

Prot. 2016/17:25
9 november

2016/17:3507, 3509, 3510, 3512 och 3513 till trafikutskottet
2016/17:3518 och 3519 till skatteutskottet
2016/17:3521 till skatteutskottet
2016/17:3520 till justitieutskottet
2016/17:3514 till trafikutskottet
2016/17:3506 till utrikesutskottet
2016/17:3522–3524 till trafikutskottet
2016/17:3515 och 3516 till konstitutionsutskottet

§ 5 Ändringar i fördraget om internationell järnvägstrafik

Civilutskottets betänkande 2016/17:CU3
Ändringar i fördraget om internationell järnvägstrafik (prop.
2015/16:194)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 11.)

*En ny lag om
personnamn*

§ 6 En ny lag om personnamn

Civilutskottets betänkande 2016/17:CU4
En ny lag om personnamn (prop. 2015/16:180)
föredrogs.

Anf. 1 TUVE SKÅNBERG (KD):

Herr talman! I dag ska vi debattera propositionen *En ny lag om personnamn*. I vårt betänkande med samma namn slår vi fast att våra personnamn är viktiga. Vad jag heter och vem jag är ligger väldigt nära varandra. Ett namn ger individen en identitet och en möjlighet att visa samhörighet med andra människor. Våra efternamn uttrycker vilken familj och vilken släkt vi tillhör. Namnet skapar relationer både i nutid och historiskt. Ett namn kan ärvas under många generationer.

Personnamn bidrar också till att skapa vår gemensamma identitet. Man kan känna igen varandra på ett personnamn som finns i en särskild kultursfär. Till exempel talar Mac för rötter från norr om London, och så är det även med många andra namn.

Lagregleringen av personnamn, i första hand en fysisk persons efternamn och förnamn, är ganska modern. Det var under 1800-talet som personnamnen kom. Dessförinnan var det framför allt adel, sjömän, militärer och knektar som hade personnamn och efternamn, men i övrigt kunde namn bytas fritt och nya tas.

År 1963 fick Sverige en samlad namnreglering. Den 1 januari 1983 ersattes den av den nuvarande namnlagen.

Regleringen av personnamn präglas av en avvägning mellan offentlig-
rättsliga och privaträttsliga hänsyn. Samhället har ett intresse av namnstabilitet, av att bevara namnskicket. I det ligger att genom namn görs det möjligt att identifiera medborgarna. Det kan också förhindra sådana namn

som vi upplever som olämpliga, som blir en börda för dem som bär dem. Det finns även behov av att skydda till exempel vissa immaterialrättsliga intressen. Men framför allt har namnet en betydelse för mig själv. Det är här som utskottet har landat, att vi ger en större möjlighet för den enskilde att uttrycka vem man är genom sitt namn.

Eftersom rätten till ett visst efternamn är nära förknippad med personligheten, som jag sa, omfattas den också av rätten till ett privatliv enligt Europakonventionen. FN:s barnkonvention ger barnet rätt till sin identitet, och där nämns särskilt rätten till ett namn.

En ny lag om personnamn ska införas i och med att vi i dag kl. 16 beslutar om en ny lag om personnamn. Vi vill att regleringen ska moderniseras och förenklas för att stärka enskildas möjlighet att själva välja sina namn.

Det ska vara möjligt att förvärva ett dubbelt efternamn. Varför då? Blir det inte bara långt och besvärligt? Vi vill öppna för den här möjligheten därför att det kan uttrycka en samhörighet mellan två olika namntraditioner. De som så önskar bildar en ny enhet.

Ett dubbelt efternamn ska bestå av två enkla efternamn som var för sig kan förvärfvas som efternamn. Den som förvärfvar ett dubbelt efternamn ska få bestämma ordningsföljden mellan namnen och om dessa ska vara förenade med bindestreck eller inte. Den som har ett dubbelt efternamn ska få ansöka om byte eller ändring av namnet. Men det ska inte längre vara möjligt att förvärva mellannamn. Det är egentligen den stora nyheten i dagens betänkande.

Syftet är att stärka den enskildes möjlighet att själv välja sitt namn och att göra lagstiftningen mer tillgänglig för den enskilde. Det innebär bland annat att de automatiska förvärven av efternamn genom födsel och adaption avskaffas, att alla efternamn ska förvärfvas genom ansökan och att det ska finnas många möjliga efternamn att förvärva. Bland annat ska de vanligaste efternamnen i Sverige bli fria att förvärva för alla, alltså namn som fler än 2 000 personer bär.

Det ska också bli möjligt att förvärva ett dubbelt efternamn och enklare att byta namn, och hinder mot att byta namn flera gånger ska tas bort. För att förenkla hanteringen av namnärenden föreslår regeringen att Skatteverket ska bli ensam namnmyndighet, och utskottet instämmer i detta. Ikraftträdandet sker den 1 juli 2017.

Om detta är nästan alla eniga. Men det finns reservationer, och jag vill peka på allianspartiernas reservation nr 1. Jag yrkar, herr talman, också bifall till reservation nr 1.

Namnlagskommittén föreslog att det i samband med en äktenskaps-skillnad ska finnas en möjlighet att förvärva sin makes efternamn som ett led i ett dubbelt efternamn, om maken samtycker till detta. En sådan situation skulle exempelvis kunna bli aktuell om en person som inte tidigare har förvärvat sin makes efternamn vill uppnå namngemenskap med de gemensamma barnen.

Regeringen har inte gått vidare med detta förslag. Som skäl anförs att makarna hade kunnat uppnå namngemenskap under äktenskapet samt att det lär vara mycket ovanligt med sådana önskemål. Allianspartierna gör en annan bedömning än regeringen. Därför har vi reserverat oss och menar att det i samband med en äktenskapsskillnad ska finnas en möjlighet att

förvärva sin makes efternamn som ett led i ett dubbelt efternamn, om maken samtycker till detta. Det kanske inte skulle bli så många som utnyttjar detta, men det borde ändå vara möjligt.

Anf. 2 EWA THALÉN FINNÉ (M):

Herr talman! I dag debatterar och diskuterar vi här en ny namnlag. Det är ett efterlängtat förslag som vi i riksdagen har att ta ställning till i eftermiddag.

Dagens namnlag infördes 1983, som Tuve Skånberg sa. Mycket i den var naturligtvis en modernisering av det som var innan, och det finns några delar där som jag ska återkomma till.

Namn engagerar naturligtvis, till exempel vad man heter i förnamn. Vi vet att föräldrar ibland ger sina barn förnamn som barnen kanske inte alltid tycker så väldigt mycket om. Men det som kanske har engagerat flest människor är att barn till sambor får båda föräldrarnas efternamn. Men barn till föräldrar som gifter sig kan inte få båda föräldrarnas efternamn utan bara den ena förälderns efternamn. Detta har jag träffat många föräldrar som är otroligt upprörda över. Därför känns det extra tillfredsställande att det är en av de saker som vi kommer att ändra på.

Jag har också träffat människor som tycker att vi har en otroligt gammal syn på namn. För människor som ska gifta sig och vill ha dubbelt efternamn, både hon och han, har det inte varit möjligt. Vi kan ju inte ha dubbla efternamn.

Vad är det då vi gör? Tuve var lite inne på det. Det är bland annat att barn inte längre automatiskt får ett efternamn, utan man får ansöka om efternamnet, som kan vara ett dubbelt efternamn, mammans efternamn eller pappans efternamn. Det här känns bra.

Men, som sagt, den viktigaste aspekten av detta är de dubbla efternamnen och att man tar bort det vi nu har som kallas mellannamn. Det är en befrielse eftersom det inte finns någon som vet vad ett mellannamn är.

Jag har själv ett mellannamn. Alla som gifte sig efter 1983 och har dubbla efternamn har egentligen mellannamn. Men i princip är det ingen myndighet och ingen någonstans i detta land som behandlar ett mellannamn på det sätt som tanken nog var. Därför är det en befrielse att vi går tillbaka till att det är två efternamn – det som alla tror att vi har.

Emellertid får man ha kvar sitt mellannamn om man har ett, men man kan också byta så att det blir två efternamn. Det känns bra.

Något annat som känns bra är att man kan få ta ett nytt efternamn. Det vanligaste är kanske att man tar någon av sina föräldrars förnamn och lägger till –son eller –dotter. Det kan vara ett naturligt sätt att skapa gemenskap och tillhörighet, och det är bra att vi vidgar den möjligheten. Dessutom blir de vanligaste efternamnen fria att välja för alla.

Därtill kommer det att bli enklare att byta förnamn. Det känns också bra. Vi vet att föräldrar ibland är väldigt kreativa när de hittar på förnamn till sina barn. Det kanske inte alltid är roligt att ha det förnamn man fick av sina föräldrar, och då kan det kännas bra att få byta.

Ny namnmyndighet kommer att bli Skatteverket, som framöver kommer att sköta allt som har med namn att göra.

Så till frågan där den socialdemokratiskt ledda regeringen valde att inte följa utredningens förslag. Som motivering angav man att det är en mycket liten fråga. Det gäller möjligheten att i samband med skilsmässa kunna ta

makens eller makans efternamn med hans eller hennes medgivande. Vår för man har valt att inte följa utredningen i denna del är för mig obegripligt. Det är säkert inte speciellt många personer som skulle vara intresserade av att göra detta. Men för dem som har detta genuina intresse eller behov, kanske framför allt för att få namngemenskap med sina barn, blir det här obegripligt.

Jag hoppas att jag kan få ett svar från regeringens representanter på vad det var som gjorde att just denna del valdes bort. De människor som drabbas av detta kommer att tycka att det är lika obegripligt som mellannamn och hela den biten.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 1.

Anf. 3 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Herr talman! Äntligen! Den 1 juli 2017 kommer vi alla att kunna byta namn till Urban Ahlin. Visst är det fantastiskt vad vi kommer att kunna spara pengar genom att använda ett och samma namn på samtliga banker här inne och på alla arbetsrum. Observera att jag säger ”kan” inte ”ska”.

Att namnlagstiftningen berör märks inte minst på alla de reaktioner jag får när jag diskuterar detta med människor. Det märks också på alla de mejl som har strömmat in i mejlkorgen den senaste tiden. Människor är oroliga för vad som kommer att hända med deras efternamn och undrar om det kommer att bli fritt fram för vem som helst att ta det och så vidare.

I underlaget, och även av Tuve Skånberg, framhålls att namnlagstiftning är en ganska ny företeelse i Sverige och att man i slutet av 1800-talet i princip kunde välja och byta namn fritt. Jag skulle nog snarare beskriva det som att det var kyrkan och prästen som satte upp reglerna för vilka namn som tilläts och att man i de namnlagar som infördes nedtecknade de regler som i stort redan gällde.

Om man innan namnlagen fanns, till exempel i slutet av 1800-talet, ville döpa sin son till både ett pojknamn och ett flicknamn och inför prästen motiverade det med att kön bara är en social konstruktion är i alla fall jag ganska övertygad om att prästen hade sagt nej och döpt barnet efter eget huvud. Sedan hade han skrivit i kyrkböckerna något i stil med ”Föräldrar med svagt förstånd. Församlingen döpte barnet till Lukas.”

Jag har hört mer sentida historier där prästen inte har accepterat föräldrarnas namnval och då föreslagit andra namn varpå föräldrarna känt sig tvingade att ändra. Så helt fritt att ta vilket namn man vill har det inte varit under överskådlig tid bakåt.

Vi ser ingen anledning att ta bort ärftligheten av efternamn från mamma till barn eftersom man redan lätt kan byta detta efternamn om man vill.

Det finns en nytta med att ha ett givet namn även om föräldrarna senare vill byta namnet. När min äldsta dotter föddes fick hon namnet ”flicka Lundvik” på prematuravdelningen i Helsingborg. Men när denna lag gått igenom blir väl benämningen ”flicka nr 23” eller något dån. Får socialdemokraterna som de vill blir det kanske ”hen nr 23”. Det är ingen stor grej, men det riskerar att bli mer opersonligt när inget givet namn finns.

Det blir också lite löjligt att barn till gifta par med gemensamt efternamn inte automatiskt får det efternamnet. Det är nästan så att man saknar den där 1800-talsprästen som talade om vad barnet skulle heta, punkt slut.

Herr talman! Vi sverigedemokrater tycker att delar av den nya lagen är bra. Att vi nu tar bort mellannamn och i stället gör det möjligt att bära två efternamn är en av de bättre förändringarna. Vi är alla resultat av två släkter som möts, och då kan det vara av intresse att poängtera detta genom att behålla båda släkternas efternamn. Det kan man vilja både vid äktenskap och när man får barn, om man vill att barnet ska bära båda sina föräldrars efternamn.

Det finns dock ingen anledning att man ska kunna lägga till ett efternamn som man helt saknar släktskap till. Att det endast gäller vanligt förekommande efternamn bör diskuteras. Om vanligt förekommande efternamn är alla efternamn som bärs av mer än 2 000 personer i Sverige är bland annat Hult och Ahlin vanliga efternamn, och fler än 10 000 heter Falk. Vanligt förekommande efternamn i Sverige är även Hussein, Mustafa, Ahmed, Ahmad och givetvis Mohamed.

Varför man över huvud taget gör namn fria att ta för någon som helt saknar släktskap till namnet har vi svårt att se någon uppenbar fördel med.

Herr talman! Jag förstår att det i grunden handlar om ett försök att minska bindningen mellan släkt, land och kultur – att man genom att göra namn till något mindre strikt tror sig kunna ta bort de bindningar som finns via släktled och det land vi ärvt. När man planterar en ny planta i trädgården rycker man upp alla plantor som redan finns där för att alla ska få samma möjlighet att växa upp samtidigt.

Man tänker att när ingen känner att de har ärvt landet så ska invandrare lättare passa in. Jag tror inte att det kommer att fungera särskilt bra. Det är ingen lösning.

Man har missat några av de mest grundläggande detaljerna. Människor kommer i stor utsträckning att följa tidigare namnkultur och fortsätta att ta och ärva namn, som man tidigare har gjort. Jag tror också att ytterst få människor bara vill ta ett namn.

Argumentet att invandrare lättare skulle kunna ta försvenskade namn faller också ganska platt. Det utgår från ett tänk att alla som kommer hit inte vill något hellre än att bli och vara svenska – eller i alla fall låtsas vara svenska för att lättare få jobb. Verkligheten är att de allra flesta människor är stolta över sitt ursprung och sin släkt och gärna vill lyfta fram sitt ursprung, även om det på det personliga planet kan vara till nackdel. Om en arbetsgivare väljer bort mig för att jag bär ett utländskt namn vill jag nog inte ha det jobbet heller. Den nya namnlagen kommer alltså inte att ge några effekter på det sättet; det tror jag knappast.

En annan sak man helt har missat när det gäller detta med att passa in är att man om man ska passa in i någonting behöver en kultur att anpassa sig till. Det blir inte lättare att passa in när den kultur som finns rivs ned. Det blir som att bygga torn med runda klossar, vilket är mycket svårare än att bygga med fyrkantiga klossar. En liten uppmaning till regeringen är alltså att sluta fila på hörnen i den svenska kulturen, för det hjälper ingen. Vill vi att människor ska passa in måste vi vara tydliga med vad de ska passa in i.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag bara säga att jag inte tror att särskilt många kommer att vilja byta namn till Urban Ahlin den 1 juli 2017. De allra flesta kommer att vilja behålla sina namn och ha namn som säger något om deras person. De flesta vill nog också följa 1800-talets normer

för namn, där släktskap styr namnet – även om en viss uppluckring givetvis har varit välkommen.

Med det vill jag yrka bifall till vår reservation, det vill säga reservation nr 2.

Anf. 4 PER-INGVAR JOHANSSON (C):

Herr talman! Centerpartiet anser att den enskilda människans frihet att utforma sitt eget namn behöver öka. Den svenska namnlagen är föråldrad och delvis även osystematiskt utformad. Detta har skapat hinder i vardagen för många människor att bära det namn de själva vill ha, och därför behövs det en ordentlig reformering av namnlagen.

Centerpartiet och Alliansen välkomnar att regeringen nu har lagt fram ett förslag till en helt ny lag om personnamn. Förslaget leder till betydande liberaliseringar, och samtidigt blir det administrativa regelverket mer enhetligt. De viktigaste nyheterna är att de vanligaste efternamnen blir fria för alla att förvärva, att hindret för att ändra namn flera gånger tas bort och att möjligheten att förvärva ett dubbelt efternamn återinförs.

Förslaget bygger i allt väsentligt på det betänkande som 2013 lades fram av den parlamentariska Namnlagskommittén. Vi i Centerpartiet stöder i huvudsak propositionen. Det finns dock två punkter där förändringar och förtydliganden kunde ha gjorts bättre, som vi ser det.

Vi i Centerpartiet och Alliansen anser att regeringen skulle ha följt Namnlagskommitténs förslag att det ska finnas möjlighet att i samband med äktenskapsskillnad förvärva sin makes efternamn som ett led i ett dubbelt efternamn, men under förutsättning att maken samtycker till det. En sådan situation skulle kunna bli och är aktuell om man inte tidigare har förvärvat sin makes namn men vill uppnå namngemenskap med de gemensamma barnen. Regeringen går alltså inte vidare med detta förslag, vilket vi anser att den borde ha gjort.

En annan del jag vill lyfta fram är från Alliansens följd motion. Det handlar om att ansökningar när det gäller namnändring normalt ska lämnas in elektroniskt. Vi ser att införandet av en ny lagstiftning också skulle kunna vara en naturlig tidpunkt att övergå till principen att digital ansökan i namnändring ska vara huvudregel.

Herr talman! Jag yrkar i enlighet med alliansmotionen i civilutskottet att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen.

Anf. 5 CHRISTINA ÖRNEBJÄR (L):

Herr talman! I Sverige går det inte att välja att bli en vanlig Svensson – för namnet Svensson är i dag upptaget.

Det är åtminstone 15 år sedan vi liberaler började ligga på om att man skulle se över namnlagen, och till slut fick vi till en utredning. Nu kommer liberaliseringen av namnlagen. Det är ett bra betänkande, och regeringen följer förslagen i det på nästan alla punkter. Vår gemensamma alliansreservation handlar om den punkt där man väljer att inte följa förslaget i betänkandet, vilket mina allianskollegor förtjänstfullt har fört fram. Vi tror också att en ny namnlag för framtiden ska hanteras med just framtidens verktyg, och därför trycker vi på vikten av digitalisering.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Äntligen återinförs rätten till dubbelnamn, och det blir en administrativ struktur för alla namnändringar. Allting hamnar hos Skatteverket. Det blir

helt enkelt enklare för alla. Just detta med att inte få ha dubbelnamn är det vanligaste som folk har haft synpunkter på när det gäller namn. Man vill behålla sitt efternamn men också visa samhörighet med familjen. Att göra det möjligt med dubbelnamn betyder att människor kan visa namnsamhörighet. Det är dessutom ett slag för jämställdheten, för det vanligaste är fortfarande att en kvinna byter efternamn till mannens vid giftermål. Möjligheten att bilda ett gemensamt dubbelnamn innebär att ingen part behöver ge upp sitt namn.

Att ge möjlighet att förenkla namnbyten har helt enkelt väldigt många fördelar, för "What's in a name? That which we call a rose / By any other name would smell as sweet."

O Romeo Romeo varför är du Romeo?
Förneka din familj, välj bort ditt namn.
Eller svär bara att du älskar mig
Så är jag inte mer en Capulet.
Det är ditt namn som är min fiende.
Du är ju du, inte en Montague.
För vad är Montague? Inte hand, inte fot,
Arm, ansikte eller nån annan del
Av människan. O var nåt annat namn!
Vad är ett namn? Det som vi kallar ros
Skulle ju dofta lika underbart
Vad det än hette. Och om Romeo bar
Ett annat namn skulle han ändå vara
Allt det han är. Romeo, lägg av ditt namn,
Det är ju inte ens en del av dig.
Byt ut det
Mot hela mig!

Romeo och Julia träffas och blir förälskade i Shakespeares berättelse, och här vill då Julia att Romeo helt enkelt ska lägga bort sitt namn. Hon älskar en person som kallas Montague, inte namnet Montague och inte familjen Montague. Romeo avvisar också sitt efternamn. Det finns flera skäl att tycka att *Romeo och Julia* har sina poänger, förutom att det faktiskt är en fantastisk text i sig. Dock är både Romeo och Julia här ute och cyklar, tycker jag – Julia, som tycker att Romeo ska ge upp sitt namn för hennes skull, och han, som glatt och villigt dessutom går med på det.

Samtidigt ser vi sprängkraften i just detta med namn. "What's in a name?" undrar Julia – ja, en väldig massa, faktiskt. Namn är nämligen inte neutrala. Ett namn betyder något för den som ger det, för den som bär det och för den som hör det eller ser det. Det säger Charlotte Hagström, som har skrivit boken *Man är vad man heter – Namn och identitet*. Namn skapar samhörighet, tillhörighet och gemenskap. Att bli fråntagen sitt namn är att bli av med sin identitet, och det är ett oerhört maktvapen att använda mot en annan människa.

Vi har sett detta under hela historien. I Amerika fråntogs afrikaner sina namn och gavs slavnamn. Under andra världskriget fråntogs fångar i koncentrationslägren sina namn och gavs nummer. Vi ser det nu i Turkiet, där kurdiska namn fortfarande är mer eller mindre förbjudna. Sedan 2003 är det tillåtet för etniska minoriteter att bära andra namn än turkiska – om de skrivs med det turkiska alfabetet och inte väcker anstöt eller undergräver

samhällsmoralen. De får inte heller innehålla q, w eller x, eftersom dessa bokstäver inte finns i det turkiska latinska alfabetet. De är dock vanliga i just kurdiska namn.

Vi behöver inte ens gå till andra länder; vi kan titta på hur det har sett ut här i Sverige. När kyrkan kom till samiska områden på 1700-talet ansågs de samiska namnen hedniska. Barn skulle döpas i den kristna tron, med bibliska namn.

Kurder har många gånger ett namn i sina papper och ett namn som de kallas för hemma. Samma sak gjorde man bland samerna. När man kom hem från kyrkan hade man helt enkelt en ritual till och gav barnet ett samiskt namn.

Att frånta någon hans eller hennes namn, att tvinga på någon en ny identitet, är att avhumanisera och att förtrycka. Detsamma gäller när man styr vad människor får heta. Det ska sägas att det knappast var det som Julia var ute efter.

Säg mig vad du heter, och jag ska säga vem du är. Det finns många undersökningar om vikten av namn och människors attityder till namn. Men det finns en undersökning där man har tittat på människor som har bytt namn. Tidigare har de haft ett namn som kommer från framför allt Afrika eller Mellanöstern. På 1990-talet bytte de till namn som var mer svenskklingande. Dessa människor fick en ökad årsinkomst på mellan 10 000 och 15 000 kronor.

Våra namn ger associationer. Vi förknippar namn med personer som vi tidigare har mött. Vi lägger in mycket känslor i dem. För alla finns det något namn som ger en negativ association och andra som väcker enbart positiva associationer. Jag heter Ingrid efter min mormor. Det var ett namn som jag avskydde när jag var liten. Det var tantigt och pinsamt, och jag ville helst inte säga det högt. Det enda som var bra med namnet Ingrid var att det gav mig initialerna CIA eftersom jag hette Andersson också. Numera är jag mycket stolt över att bära min mormors namn, och min dotter bär ett annat av hennes namn, helt enkelt för att jag ville föra det vidare. Att bära någon annans namn, att bli uppkallad efter någon, är oftast en stor hedersbetygelse.

Herr talman! Jag hade hoppats att jag i dag skulle få stå här och debattera i vetskap om att USA:s nya president skulle heta Hillary Clinton. Så blev det tyvärr inte. Det är ett annat namn som är på allas läppar och inte minst på alla twitterkonton. Men det gör å andra sidan att jag är extra stolt över att jag faktiskt står här i dag och att vi i eftermiddag ska ta beslut om en liberalare och friare namnlag. Det behövs nämligen mer liberalism och frihet i världen, inte mindre. Det betänkande som vi debatterar i dag innebär en liberalisering av namnlagen och gör det möjligt för fler att få heta det som de vill och känner för och det som de tycker är rätt för just dem. Det kanske också skapar en större öppenhet och tolerans för olikheter.

Eftersom efternamn som bärs av fler än 2 000 personer äntligen kan få bäras av vem som helst kan också vem som helst äntligen bli en vanlig Svensson. Det fina i kråksången är att det inte heller spelar någon roll om det är Svensson, eller för den delen det vanligare Johansson, utan det gäller även adliga namn och andra. Det är antalet personer som bär namnet som betyder något. Släpp helt enkelt efternamnen loss! Det är inte vår, men det kommer att bli vår. Det är dags för mer liberalism och frihet i namnlagen.

Prot. 2016/17:25
9 november

*En ny lag om
personnamn*

Anf. 6 HILLEVI LARSSON (S):

Herr talman! Tidigare talare har tagit upp en del av förändringarna i den nya namnlagen. Jag skulle vilja sammanfatta det med att den automatiska överföringen av namn tas bort. I princip bygger detta på att man ansöker om och fritt får välja namn.

När det gäller barn blir detta betydelsefullt, till exempel att de kan få syskons efternamn. Det kan vara ett problem om ett par har fått det första barnet som sambor och det andra som gifta. Då kan det bli så att barnen inte har samma efternamn. Det är alltså en viktig förändring.

En annan förändring är att man inte bara ska kunna ta sin förälders efternamn utan även sin förälders förnamn med tillägget -dotter eller -son, lite grann som gäller med isländska namn med dottir. Jag tycker att det är spännande att om ens mamma heter till exempel Ylva ska man få heta Ylvasdotter, Ylvasson, Karlsson eller något annat. Detta visar ytterligare samhörighet. Det handlar inte bara om att det är ett gammalt namn som kanske har funnits i många generationer utan att det faktiskt har en direkt koppling till ens förälder. Som har nämnts här blir det många olika efternamn att välja mellan, och de vanligaste efternamnen blir fria.

Det är också ett stort steg framåt att man ska kunna förvärva ett dubbelnamn och att det inte längre blir så känsligt i fråga om i vilken ordning dessa efternamn ska komma. Den ena kan heta Karlsson Nilsson och den andra Nilsson Karlsson, trots att de vill heta samma sak i familjen. Man får också välja om man ska ha bindestreck eller inte. Man får också byta efternamn.

Allt detta bygger på arbetet i den parlamentariska kommitté som såg över namnlagen och som startade sitt arbete 2009 och avlämnade sitt betänkande 2013. Betänkandet har remissbehandlats, och i stort sett alla remissinstanser är positiva. Även Lagrådet har sagt ja. Denna fråga har vi arbetat med mycket länge, även före 2009. Det känns därför som ett genombrott att det äntligen händer något. Det var ändå väldigt länge sedan 1982 års namnlag kom, och det är mycket som har hänt i samhället och som vi behöver bejaka och förändra.

Som har nämnts är det mycket bra att man inte automatiskt får ett namn när man gifter sig utan att man ansöker om det. Man väljer om man vill behålla sitt namn eller om man vill ha en namngemenskap och samma namn som sin make.

Om man har förvärvat ett efternamn genom att ha varit gift har man redan tidigare kunnat behålla efternamnet från det tidigare äktenskapet. En nyhet är att man kan överföra detta namn inte bara till sitt barn, som man tidigare har kunnat, utan även till en ny make. Orsaken till den förändringen är att man ska uppnå namngemenskap i den nya familjen så att alla, om man vill, ska kunna ha samma efternamn.

När man tar ett nytt efternamn kan man välja bland alla namn som finns, och det har blivit ett större urval, men man kan också bilda ett helt nytt efternamn. Om man väljer att ta ett nytt efternamn är det intressant att ens föräldrar, syskon och syskonbarn också kan ta detta efternamn, till och med mot viljan hos den person som har namnet. Det blir verkligen en större frihet. I de flesta fall tror jag att det kommer att vara någonting som alla går med på.

Detta visar att det är ganska långtgående förändringar som sker här till gagn för den enskildes egen möjlighet att välja namn.

Tidigare talare har nämnt att det ändå kommer att finnas vissa undantag. Man måste ändå väga den enskildes rätt att välja namn mot andras enskilda intressen. Om det skadar någon annan enskild kan det alltså vara ett skäl att inte få välja fritt. Det gäller naturligtvis också om det skadar bäraren av namnet, till exempel ett barn som inte själv kan välja när det är litet.

En annan fråga gäller tidigare släktnamn, där man nu slår fast i lag att man ska kunna byta till ett släktnamn som har funnits i tidigare generationer, och det kan vara så långt tillbaka i tiden som fyra generationer räknat från den som vill byta till det namnet. En del har uppfattat detta som en försämring. Men det är inte så, eftersom praxis redan tidigare har varit att man inte kan gå längre tillbaka i tiden än fyra generationer. Men nu slås det fast i lag. Om man skulle göra undantag från detta och till exempel gå ännu längre tillbaka i tiden krävdes det tidigare synnerliga skäl för att göra det. Nu krävs det särskilda skäl. Man kan säga att det är lite lättare. Framför allt blir det nu tydliggjort vad som gäller i dessa fall.

När det gäller hur man rent konkret ska byta sitt namn sker det genom en ansökan till Skatteverket. Det blir enkelt och tydligt, och man vet vart man ska vända sig. Vi säger att det inte är något hinder att man gör detta elektroniskt. Men det har av en del uppfattats som att det ska vara ett undantag. Men självklart är det så att på samma sätt som man fritt väljer sitt namn väljer man fritt hur man ansöker om namnbyte. Det kan ske antingen via ett brev, via mejl eller på annat sätt. Det viktiga är att det ska ske skriftligt.

När det gäller ansökningar om att byta namn blir det egentligen ingen skillnad mot i dag. Redan i dag kan avgifter för detta tas ut, speciellt om man redan har bytt namn och ska byta igen. Men skillnaden är att man nu får byta namn hur många gånger som helst. Men det tydliggörs också att avgifter kan tas ut som motsvarar Skatteverkets kostnader för administration och personal. Det får också en dämpande effekt om någon skulle sätta i system att in absurdum byta namn. Möjligheten finns, men det kostar i form av en administrativ avgift.

Tidigare talare har nämnt en del kritik. Jag tog upp det här med att man naturligtvis ska kunna göra detta elektroniskt. Det har också tagits upp en del kritik av det här med presumtion av moderns efternamn. Om man för till exempel ett nyfött barn inte kommer in med en ansökan om vilket namn barnet ska ha får det efter tre månader samma namn som den som har fött barnet, alltså modern. Det kommer alltså inte att vara namnlösa barn, men presumtionen att det automatiskt ska vara så finns inte. I stället har man under tre månader chansen att komma in med ett annat namn – eller moderns namn. Detsamma gäller vid adoption; barnet kommer att få ett namn.

Anf. 7 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik:

Herr talman! Jag har egentligen bara en fråga, och det är den fråga jag ställde även i talarstolen. Det blir väldigt förvånande att vi först har synen att remissinstanserna var positiva, och ändå väljer man att ta bort en av delarna i namnutredningens förslag, det vill säga möjligheten att i samband med skilsmässa ta makens eller makans namn – om den säger ja till det. Varför?

Anf. 8 HILLEVI LARSSON (S) replik:

Herr talman! Så som förslaget är utformat kommer det att vara möjligt att byta sitt efternamn under betänketiden i samband med äktenskapsskillnad, och då till makens eller makans efternamn. Detta kommer att kunna ske mot makens eller makans vilja, vilket innebär att man till och med i skilsmässoförhandlingar kan byta namn även om maken eller maken säger nej. Enligt reservationen från de borgerliga partierna ska man i samband med äktenskapsskillnad kunna byta till makens eller makans namn, och det är ju egentligen samma sak. Betänketiden är nämligen i samband med äktenskapsskillnaden.

Det är framför allt i de fall då barn är inblandade jag tror att detta kan bli aktuellt, för annars finns ju ingen anledning att ha namngemenskap med någon man skiljer sig från. Mot den bakgrunden kommer det alltså ändå att vara möjligt. Det gäller ett fåtal fall, men det är klart att möjligheten ska finnas. Det görs då under betänketiden.

Anf. 9 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik:

Herr talman! Jag kan fortfarande inte förstå att ni inte gick hela vägen med Namnlagskommitténs yttrande. Det kan vara i ett senare läge, där man ändå är helt överens, som man vill kunna ta sin före detta makes eller makas namn just för att få namngemenskap med sina barn. När det inte finns minsta konflikt i detta känns det för mig som en obegriplig inskränkning i möjligheten. Jag tycker bara att det är synd. I övrigt är det en bra lagstiftning, som vi har väntat på ganska länge; jag tycker bara att det är synd att ni inte kunde ta steget fullt ut och helt följa Namnlagskommitténs förslag.

Anf. 10 HILLEVI LARSSON (S) replik:

Herr talman! Jag vill säga att vi följer de allra flesta förslagen i utredningen. Jag tror att det är sällan man följer så många förslag i en utredning; det brukar ofta landa lite annorlunda i en proposition. Det allra mesta är alltså med, och jag ser dessutom en väldigt liten skillnad mellan Namnlagskommitténs förslag och det förslag vi har landat i. I och med betänketiden finns ju alla möjligheter att under den tiden byta namn. Det är dessutom en mer långtgående möjlighet eftersom det går att göra mot makens eller makans vilja. Ert förslag handlar ju om att det ska göras *med* makens eller makans vilja, Ewa Thalén Finné.

Jag tycker inte heller att detta skiljer sig speciellt mycket från förslaget i reservationen från de borgerliga partierna. Där sägs nämligen att det gäller i samband med äktenskapsskillnad, så det handlar inte om flera år efter att skilsmässan har gått igenom. Med tanke på detta tillgodoses önskemålet. Förändringen görs under betänketiden. Det finns egentligen inget vägande skäl för att man långt därefter ska ha namngemenskap med någon man redan har skilt sig från.

Det är i ett fåtal fall detta är aktuellt, men möjligheten finns ändå att under betänketiden byta namn och då få namngemenskap med sina barn – vilket ju är huvudsyftet.

Anf. 11 EMMA HULT (MP):

Herr talman! Jag kan inte annat än reflektera lite över att vi i dag vaknade till en något annorlunda värld än den vi hade i går. Det påverkar mig ganska mycket, och troligtvis flera av er andra i debatten också. Detta är

en viktig lagstiftning som vi länge har velat ha på plats, men utfallet av valet i USA har givetvis påverkat oss allihop.

Emma Ulla Elisabet Hult – det är mina namn. Alla namnen har jag fått därför att någon annan i min familj har haft dem tidigare, en del som tilltalsnamn eller mellannamn och andra som förnamn. Mitt efternamn har jag fått från min mammas sida. Om fler nu vill heta Hult välkomnar jag det, för jag tycker att det är ett väldigt fint efternamn. Det betyder ”glänta” eller ”öppning i skogen”.

Min mamma har alltid sagt att hon skulle ha en flicka vid namn Johanna, och hade jag blivit en pojke skulle jag ha hetat Axel. Jag är glad att jag blev en Emma. Jag säger ”blev”, för ett namn är så mycket mer än bara någonting vi använder vid tilltal. För mig är mitt namn en del av mig och min identitet. Jag är nöjd och bekväm med det namn mina föräldrar har valt åt mig, men det är det ju inte alla som är.

Den nya namnlagen utfärdades 1982. Då var jag inte född, och det säger en hel del om hur mycket tid som har gått. Det har också hänt mycket sedan dess. Nu har Namnlagskommittén kommit med ett förslag, och regeringen har utifrån det tagit fram en proposition. Precis som vi har hört tidigare är syftet att ge medborgarna större frihet att välja de namn de vill ha, och att göra lagstiftningen lättare att förstå. Den som inte är nöjd med sitt namn kommer nu alltså att få mycket större möjlighet att byta till ett annat.

Jag tänker inte stå här och upprepa allt som har sagts, men det handlar om att man nu kommer att kunna förvärva ett dubbelt efternamn och att barn kommer att kunna ha namn med både ändelsen -son och ändelsen -dotter. Det kommer även att vara möjligt att göra upprepade namnbyten, om man nu skulle önska det, och det blir även fritt att byta till ett efternamn som fler än 2 000 heter – till exempel Hult, som är ett väldigt fint efternamn. Allt detta görs för att det ska bli lättare för den enskilda att bestämma vad hen vill heta.

Jag tänkte ändå ta ett exempel, för detta är komplicerat – och jag hoppas verkligen att vi inte ska behöva höra om sådana här fall i fortsättningen.

Jag har en vän som fick sitt första barn innan hon gifte sig. De bestämde sig för att barnet skulle ha båda föräldrarnas namn, eftersom de inte hade gift sig. Sedan gifte sig föräldrarna, och för att mamman skulle få samma namn som barnet tog hon pappans namn och fick sitt eget som mellannamn. När de gift sig fick de sitt andra barn – och då fick det barnet snällt pappans efternamn, det vill säga det namn båda föräldrarna hade, medan mammans namn försvann. De skulle vilja heta samma sak i familjen.

Nu får de möjlighet till det, och vi kommer inte att behöva ha den här kringelkrokvägen för att faktiskt heta samma sak i familjen. Man kommer att kunna ha ett dubbelt efternamn. Det finns även många fler exempel som vi nu kommer att råda bot på. Jag vill därför yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 12 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Herr talman, ledamöter och åhörare! Vi debatterar nu en ny lag om personnamn. Det är hög tid att Sverige får en ny, modern namnlag med större valfrihet. Förslaget innebär att det blir enklare för människor att

själva välja både förnamn och efternamn – med vissa undantag, till exempel när det gäller namn som kan verka kränkande eller namn som av olika skäl måste skyddas.

Namnet är viktigt för vår identitet. Det är även viktigt för att samhället ska kunna identifiera olika personer, men främst är namnet viktigt för den enskilda – för mig som person. Namnet visar vem man är och vem man har släktskap och gemenskap med. Eftersom rätten till ett visst efternamn är nära förknippad med personligheten omfattas den också av rätten till privatliv enligt Europakonventionen. Enligt barnkonventionen har barn rätt till sin identitet, som enligt lag visas bland annat i form av namn och släktförhållanden.

Det nya förslaget innebär bland annat att de automatiska förvärven av efternamn genom födsel och adoption avskaffas. Alla efternamn ska förvärvas genom ansökan, och det ska finnas många möjliga efternamn att förvärva. Barnet kan till exempel få mammans eller pappans efternamn, eller bådas. Man kan också välja att ta mammans eller pappans förnamn och lägga till -son eller -dotter. Detta är jättebra.

En förändring som jag vet att många väntar på är möjligheten att ta ett dubbelt efternamn. I dag är detta inte möjligt, vilket jag själv har fått erfara. Jag och min make hade gärna velat behålla de respektive efternamn som vi hade innan vi gifte oss, samtidigt som vi ville lägga till den andras efternamn. Genom denna nya lag blir detta möjligt, och jag vet att jag inte är ensam om att välkomna denna nya möjlighet.

Efternamnen kan kombineras som man vill. Begränsningen är att inte fler än två efternamn tillåts. Genom att ta ett dubbelnamn stärker man namngemenskapen inom familjen. Det är också bra för jämställdheten.

Jag tycker att det är rimligt att de vanligaste namnen blir fria för alla. Detta gäller efternamn som bärs av 2 000 eller fler. Jag tror inte att alla Andersson eller Svensson blir upprörda över att det blir ytterligare några Andersson eller Svensson i samhället. De flesta remissinstanser har också tillstyrkt detta förslag om att ta bort skyddet för de vanligaste efternamnen.

Det är däremot rimligt att mindre vanliga efternamn, som bärs av bara en eller ett fåtal släkter, är administrativt skyddade. Skyddsintresset blir dock svagare ju fler bärare ett efternamn har.

Långt ifrån alla vill ha ett utmärkande namn. Många gånger handlar ett namnbyte i stället om att befria sig från ett namn som man av olika anledningar inte längre kan identifiera sig med eller vill förknippas med. Det kan till exempel handla om trakasserade personer som vill byta till ett mer alldagligt efternamn, och då måste den möjligheten finnas. Förslaget kan också underlätta för sambor som vill få en namngemenskap.

Det är också rimligt och bra att Skatteverket blir ensam namnmyndighet med den nya lagen, som – om den går igenom – träder i kraft den 1 juli 2017.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

Civilutskottets betänkande 2016/17:CU5

Stärkt konsumentskydd på bolånemarknaden (prop. 2015/16:197)
föredrogs.

*Stärkt konsumentskydd
på bolånemarknaden*

Anf. 13 JESSIKA ROSWALL (M):

Herr talman! Ett starkt konsumentskydd är viktigt på många områden. I Sverige har vi länge haft många lagar som skyddar konsumenterna, och även inom EU finns en mängd direktiv för detta. Sedan februari 2014 finns ett banklånedirektiv som nu ska implementeras i svensk rätt. Den dåvarande alliansregeringen tillsatte en utredning för att undersöka hur denna implementering skulle gå till, med tillägget att även överväga åtgärder för att främja en sund amorteringskultur. Jag tänkte börja med att säga några ord om detta. Därefter vill jag säga något om information, och till sist kommer jag att ta upp Moderaternas, Kristdemokraternas och Centerpartiets reservation.

Att köpa bostad är för många människor det viktigaste köpet i livet. Samtidigt har konsumenten ett stort informationsunderläge. Den stora och växande bostadsbristen förvärrar dessutom situationen för många bostadsköpare genom att pressa upp priserna och begränsa valmöjligheterna.

Samtidigt vet vi att hushållens ökade skuldsättning innebär en risk för såväl den enskilde som för den finansiella stabiliteten. Vi har de senaste åren genomdrivit flera förändringar beträffande kontantinsatser och amorteringskrav.

Jag tycker att bostadspolitiken är det grundläggande problemet vad gäller bostadslån. Sverige behöver verkningfulla reformer för fler bostäder. Men nu handlar det om bolån, och då är det viktigt att vi har klara och tydliga regler som ger ett starkt konsumentskydd. Jag vill påpeka att konsumentskyddets uppgift inte är att avlasta konsumenten varje slags finansiell risk. Det är upp till konsumenten att själv skaffa sig information och att förstå den information som han eller hon får. Det är viktigt att ha med detta i vågskålen.

Moderaterna, Kristdemokraterna och Centerpartiet välkomnar propositionen till större delen. Vad gäller just amorteringskulturen är det tydligt i lagtexten att konsumenten innan den tecknar ett lån ska ha en diskussion om en individuell amorteringsplan. Detta tycker jag är bra, och det är också bra att det tydligt står att amorteringsplanen kan komma att ändras under kredittiden.

Herr talman! Jag vill säga några ord om information. Ibland kan man fråga sig varför det ska vara så svårt att förstå avtal. Måste de vara så långa och med så liten text? Vad betyder egentligen de olika friskrivningsklausulerna? Hur vet man om ett avtalsvillkor är oskäligt eller inte?

Generellt finns det, som sagt, ett kunskapsövertag hos kreditgivarna gentemot konsumenterna. Samtidigt går utvecklingen i creditsamhället mot att hushållens skuldsättning – och till stor del också överskuldsättning – ökar.

Många förändringar har därför skett i konsumentskyddet under de senaste åren för att minska problemen med överskuldsättning, exempelvis

ändringar i konsumentkreditlagen. Finansinspektionen har i sina instruktioner skärpt kraven på kreditgivarna. Man har också fått större möjligheter till sanktioner och har skarpare verktyg att ta till.

Nu införs tydligare krav på information till konsumenter. Det är i grunden bra med mycket information, men det finns också en risk att informationen blir så omfattande att det blir orimligt att vänta sig att konsumenten ska kunna ta in allt. Det finns en risk att vi i stället skriver på någonting som vi inte är medvetna om.

Det är därför viktigt att avtalen är begripliga, men som alla här inne vet är det inte helt enkelt att lagstifta om detta. Genom dessa föreslagna ändringar i konsumentkreditlagen bestäms att kreditgivaren innan ett avtal ingås ska ge konsumenten en anpassad information om bostadskrediten genom ett standardiserat EU-faktablad.

Vidare ska kreditgivaren informera om referensräntor och en hel del annat som ligger till grund för krediten. Jag tror som sagt att detta är bra, men vikten av balans måste påpekas. Det måste finnas balans både vad gäller information till konsumenten och vad gäller kreditgivarens skyldighet att lämna information. Byråkratiseringen får inte bli onödigt betungande, och ett annat syfte med bolånedirektivet – förutom konsumentskydd – var att främja en välfungerande bolånemarknad. Det är viktigt att informationen blir ett stöd och inte en belastning.

Detta för mig in på Moderaternas, Kristdemokraternas och Centerpartiets avslagsyrkande vad gäller den ändring som föreslogs i konsumentkreditlagen rörande vilken information konsumenten ska få angående ränta och – framför allt – vissa avgifter.

Redan i dag redovisar bankerna sina genomsnittliga bolåneräntor och vilka faktorer som beaktas när man erbjuder konsumenten en bolåneränta, vilket föreskrivs i Finansinspektionens instruktioner. Nu föreslås också att bankernas finansieringskostnader ska redovisas. Detta är att gå ett steg längre än vad bolånedirektivet föreskriver. Som Konkurrensverket, bland andra, har skrivit i sitt remissvar finns en risk att detta i stället för att skydda konsumenten leder till att konkurrensen på marknaden försämras, vilket i sin tur drabbar konsumenten.

Därför har vi föreslagit att den delen av paragrafen inte ska genomföras. Det är fullt tillräckligt med den information som redan föreskrivs och som direktivet föreskriver.

Nu, herr talman, vill jag säga något kort om rådgivning. Många bra saker vad gäller rådgivning föreslås genomföras i detta lagförslag. Till exempel står att den som ger råd ska ha erfarenhet av detta, vilket kan tyckas självklart. Det står också tydligt att det just nu inte föreslås något provisionsförbud, vilket jag också tycker är bra.

Som sagt har kreditgivaren ett kunskapsövertag. Därför är rådgivning någonting bra och nödvändigt. Det finns farhågor med att inskränka rådgivarens möjligheter att ta emot ersättning från någon annan än konsumenten. Det skulle kunna göra att färre får ta del av rådgivning. Därför har vi föreslagit att regeringen ska följa upp denna lagstiftning för att säkerställa att den inte hindrar konsumenterna.

Slutligen vill jag nämna något om tillsynen. Jag har tidigare tagit upp detta i andra debatter. Det föreslås att Konsumentverket och Finansinspektionen ska utöva tillsynen. Jag har ingenting emot någon av de två myndigheterna, men jag tror att det är oklokt att ha flera olika myndigheter

som utövar tillsyn över samma kreditgivare. Därför tycker jag att man borde återkomma till riksdagen med ett förslag som ger en myndighet ett samlat ansvar.

Med det, herr talman, vill jag säga att vi i Moderaterna, Kristdemokraterna och Centerpartiet står bakom våra reservationer, men jag yrkar bifall endast till reservation 1.

Anf. 14 JOHANNA HARALDSSON (S):

Herr talman! Förslagen i propositionen *Stärkt konsumentskydd på bolånemarknaden*, som vi nu debatterar, grundar sig på Bolåneutredningens betänkande. Utredningen hade i uppdrag att överväga hur EU-direktivet om bolån ska genomföras i Sverige. Utöver detta hade utredningen i uppdrag att föreslå hur man ska kunna öka konsumenternas insyn i och förståelse för bolåneräntan samt hur den bestäms.

Som de flesta konsumentpolitiska frågor handlar även detta förslag om balansen mellan konsument och företag. Där befinner vi konsumenterna ofta i ett kunskapsunderläge, vilket gör det svårt att bedöma risker och kostnader med olika låneupplägg. Förslagen syftar till att stärka konsumentens position i förhållande till kreditgivare på bolånemarknaden.

Bolån är som sagt många gånger komplicerade, och det är svårt för oss att förstå hur villkoren bestäms. Därför är det svårt att jämföra för att hitta rätt.

Denna proposition föreslår ett antal regelskärpningar på bolånemarknaden för att stärka din och min möjlighet att få bättre information och fatta välövervägda beslut när vi tar lån för att köpa bostad. För många är köp av bostad och att ta bolån de största ekonomiska beslut som tas i livet. Då är det också rimligt att man får tillgång till information som skapar förutsättningar för att kunna välja den kreditgivare och det lån som ger bäst villkor.

Förändringarna i lagstiftningen förs till största delen in i konsumentkreditlagen. Erbjudanden om bolån ska enligt den nya lagen vara skriftliga och ges med minst en veckas betänketid. Banken ska också se till att konsumenten förstår vad som har påverkat den ränta som erbjuds, genom att informera om bankens finansieringskostnad, den genomsnittliga räntan för liknande lån som tecknats eller erbjudits och individuella faktorer för konsumenten.

Det ska inte vara tillåtet att villkora ett bolån med andra produkter och tjänster, men om paketlösningar erbjuds ska information om kostnaden för de olika delarna tydligt framgå.

Den information som ges i dag är inte tillräcklig. De så kallade listrännorna säger ofta väldigt lite om vad den faktiska räntan för konsumenten blir i slutändan. Bolånet är som sagt vårt största ekonomiska beslut och har stor påverkan på vår ekonomi då majoriteten av hushållens skuldsättning är just bolånet. Därför är det viktigt att vi kan få omfattande information. Många gånger kan den informationen givetvis vara svår att ta till sig. Därför införs också en rätt till att få förklaringar innan man fattar ett beslut.

Öppenheten kring räntesättningen är också viktig för att inte kostnaden för de skärpta regler som införts för att skapa ett tryggare finansiellt system läggs helt och hållet på konsumenterna.

Vi har en bolånemarknad som präglas av bristande konkurrens och höga vinstmarginaler för bankerna. Då måste vi ge konsumenterna verktyg

Prot. 2016/17:25
9 november

*Stärkt konsumentskydd
på bolånemarknaden*

att kunna bli mer aktiva och förhandla räntorna. Givet de höga vinsterna på bolån finns det helt klart ett förhandlingsutrymme.

En amorteringsplan ska också tas fram för det aktuella lånet för att stimulera en sund amorteringskultur. Detta är oerhört viktigt eftersom det är vanligt att bostäderna är belånade upp till 85 procent av värdet. Att belåningsgraden är så hög är riskfyllt inte bara för konsumenten utan även för den ekonomiska stabiliteten i stort.

I lagstiftningen införs även skärpta regler för marknadsföring samt skyldighet för långgivaren att ge konsumenten anpassad information genom ett standardiserat EU-faktablad innan avtal ingås.

I propositionen föreslås en ny näringsrättslig lag om verksamhet med bostadskrediter. Där regleras att företag som ger eller förmedlar bolån ska ha tillstånd och stå under tillsyn. Regler kring den som vill kalla sig oberoende rådgivare eller kreditförmedlare skärps. Man får inte ta emot ersättningar från någon annan än konsumenten och måste utgå från ett tillräckligt stort antal kreditavtal för att få kalla sig oberoende.

Detta ger helt enkelt oss konsumenter en tydligare innehållsförteckning för den rådgivning eller kreditförmedling som vi överväger att använda oss av. Är du inte oberoende ska du heller inte kalla dig det. Viktiga krav på tillräcklig kunskap och kompetens hos personalen ställs också i den nya lagen.

Herr talman! Genomförandet av bolånedirektivet är ett viktigt steg för en välfungerande bolånemarknad med högt konsumentskydd och hållbar utlåning. Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 15 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Herr talman! Ledamöter! Åhörare! Vi debatterar i dag civilutskottets betänkande om stärkt konsumentskydd på bolånemarknaden. Förslaget kommer att innebära att konsumenternas inflytande över bolånemarknaden ytterligare stärks. Det är en välkommen åtgärd för det stora antal konsumenter som äger sin bostad.

Vi har i dag en snedvriden bostadsmarknad, där många tvingas köpa sin bostad på grund av att det många gånger inte finns några andra alternativ. För att kunna köpa sin bostad måste den överväldigande majoriteten ta stora bostadslån och skuldsätta sig under mycket lång tid, kanske för resten av livet. För många människor är därför bostadsköpet den viktigaste ekonomiska transaktion som de gör i livet. Beslutet om hur stort lån en person ska ta och på vilka villkor har därför stor betydelse för människors framtida liv och privata ekonomi.

I dag är det svårt för en konsument att få en bra insyn i hur bolånemarknaden fungerar, till exempel hur prissättningen av bolån går till. Bolånemarknaden är komplicerad och krånglig att förstå sig på, och banker och andra kreditgivare har utan tvekan ett stort kunskapsövertag gentemot konsumenten. Denna obalans till bankernas fördel är viktig att göra något åt, och därför behöver konsumentskyddet på bolånemarknaden stärkas.

En välfungerande bolånemarknad är inte bara av stor betydelse för den enskildas ekonomi utan även för samhällsekonomin i stort. Ungefär två tredjedelar av Sveriges befolkning bor i eget hus eller i bostadsrätt. I juni 2015 uppgick utlåningen till hushållen i Sverige med bostad som säkerhet till omkring 3 300 miljarder kronor, vilket är en enorm summa. På en

marknad av denna storlek kan brister i regleringen eller marknadsupprättandet ge negativa effekter som sträcker sig utanför den specifika marknaden.

Vi minns alla vad som hände när bostadsbubblan sprack i USA och vilka enorma konsekvenser det fick för både privatpersoner och samhället i stort. Det visar på vikten av att ha ett regelverk som bidrar till stabilitet och som motverkar finansiella obalanser.

De föreslagna lagändringarna innebär bland annat att konsumenten ska få tydligare information, bättre insyn i hur räntan bestäms och minst sju dagars betänketid att överväga ett erbjudande om en bostadskredit. Konsumenten ska också få ett förslag till en amorteringsplan.

Det blir skärpta regler för rådgivning avseende bostadskrediter. Exempelvis införs ett förbud för den som utger sig för att lämna oberoende rådgivning att ta emot ersättning från någon annan än konsumenten. Alla dessa förslag är bra och stärker konsumentens makt och insyn på bostadsmarknaden.

Jag välkomnar också förslaget att banken eller kreditinstitutet inte ska kunna kräva att konsumenten för att få en bostadskredit också måste köpa andra finansiella produkter eller tjänster.

De stora bankerna fortsätter att göra miljardvinster på framför allt bolånen. Det är mot den bakgrunden rimligt att ge konsumenterna större insyn i hur räntorna bestäms. Det är därför förvånande att de borgerliga partierna inte anser att det är viktigt att konsumenterna ges full möjlighet att förstå hur räntan bestäms vid bostadskreditavtal, något som i allra högsta grad påverkar privatekonomin. En tydligare räntesättning ger konsumenten ökade förutsättningar för att jämföra olika krediter och välja det alternativ som passar hen bäst.

Jag anser även att det är bra att Konsumentverket och Finansinspektionen har ett gemensamt tillsynsansvar. Det är två myndigheter som har lång erfarenhet av att samarbeta. Konsumentverket behöver finnas med i detta sammanhang för att säkra och stärka konsumentperspektivet.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

§ 8 En integrerad EU-politik för Arktis

Utrikesutskottets utlåtande 2016/17:UU6
En integrerad EU-politik för Arktis (JOIN(2016) 21 slutlig)
föredrogs.

Anf. 16 PYRY NIEMI (S):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i utlåtandet.

Jag välkomnar EU-kommissionens och den höga representantens fortsatta engagemang i Arktis, vilket uttrycks i meddelandet. Meddelandet är

Prot. 2016/17:25
9 november

*Stärkt konsumentskydd
på bolånemarknaden*

*En integrerad EU-
politik för Arktis*

välbalanserat mellan land och hav samt mellan miljö och hållbar ekonomisk utveckling. Det är av största vikt att EU fortsätter sina ansträngningar för att utveckla en välavvägd och sammanhållen politik för Arktis.

I januari 2016 presenterade regeringen en ny inriktning för miljöpolitiken i Arktis med förstärkta insatser inom Arktiska rådet för klimat och förnybar energi, ökat rättsligt skydd för känslig natur i Arktis och robusta regleringar som säkerställer högsta skyddsnivå vid oljeborring i Arktis. Man ska även verka för att det inrättas institutioner som säkerställer ett hållbart fiske i Arktis, något som ytterligare förtydligar Sveriges engagemang för området.

Herr talman! EU måste i sitt beslutsfattande fästa särskild uppmärksamhet på de unika förhållanden som råder i Arktis. Det finns flera skäl till att Arktis måste skyddas. Det handlar bland annat om att bromsa den globala uppvärmningen, förhindra skadliga utsläpp, skydda utrotningshotade arter och värna urfolks traditionella livsstil. Det finns, också i Arktis, ett behov av ett förstärkt skydd för havsområden utanför nationell jurisdiktion. Ett tillämpningsavtal till FN:s havsrättskonvention med målet att skydda och bevara den marina biologiska mångfalden i områden utanför nationell jurisdiktion vore välkommet. I detta avseende är det positivt att meddelandet lyfter fram behovet av att förbättra balansen mellan bevarande och nyttjande av den biologiska mångfalden.

Förutom fokus på bland annat internationellt samarbete för att kunna svara på klimatförändringarnas inverkan på Arktis och fokus på att främja och bidra till hållbar utveckling presenteras i meddelandet tre centrala strategiska målsättningar och prioriterade politikområden för en integrerad EU-politik för Arktis:

1. klimatförändring och skydd av miljön
2. hållbar utveckling i och kring Arktis
3. internationellt samarbete om frågor som rör Arktis.

Klimatförändringarnas effekter i den arktiska regionen har blivit alltmer påtagliga och framträdande. Uppvärmningen i Arktis sker dubbelt så fort i jämförelse med genomsnittet för den globala uppvärmningen. Isavsmältning på land och till havs samt utsläpp och föroreningar skapar en negativ synergieffekt som leder till stora påfrestningar på regionens sköra och ovärderliga ekosystem. Trots ett antal forskningsprojekt och genomförda program för observation och övervakning av Arktis är kunskaperna om de arktiska systemen fortfarande bristfälliga. Därför är det välkommet att EU under den kommande tioårsperioden avsätter motsvarande 200 miljoner euro för forskning om Arktis under programmet Horisont 2020.

Herr talman! När det gäller en hållbar ekonomisk utveckling står den arktiska regionen inför särskilda utmaningar. Arktis är glesbefolkat och har stora utmaningar gällande transportförbindelser. Meddelandet lyfter fram att rymdinfrastruktur har en allt viktigare roll att spela när det gäller att förbinda människor och företag och när det gäller att tillgodose behov som utbildning, hälsa, språk och kultur. Horisont 2020 skulle kunna påskynda omsättningen av forskningsresultat till teknik och tjänster med kommersiell potential för kalla klimat. Det är viktigt att de insatsförslag som läggs fram tar hänsyn till befolkningen i regionen, deras traditionella

försörjningsmöjligheter och den ekonomiska utvecklingens inverkan på miljön i Arktis.

En ökad konkurrens om resurser och en ökad ekonomisk aktivitet kan leda till en polarisering av olika nationella intressen. Därför måste regionen förbli ett säkerhetspolitiskt lågspänningsområde. Att meddelandet så tydligt tar upp detta är bra. Tillväxt och välfärd är beroende av att det framtida internationella samarbetet i regionen förblir konstruktivt. Jag välkomnar också att man betonar vikten av en effektiv och hållbar förvaltning av det arktiska havet, ett gott miljöskydd, respekten för internationell rätt och ett hållbart utnyttjande av de marina resurserna.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga att det ligger i både EU:s och Sveriges intresse att bevara Arktis som ett område som kännetecknas av samarbete grundat på internationell rätt, solid vetenskaplig forskning samt den traditionella och lokala kunskapen hos regionens urfolk och lokalsamhällen. Gemensamt måste en välavvägd och sammanhållen politik för Arktis utformas för att möta de utmaningar Arktis har och står inför.

Anf. 17 SOFIA ARKELSTEN (M):

Herr talman! I dag debatteras utrikesutskottets utlåtande om EU:s fortsatta engagemang i Arktis. Utrikesutskottet är för EU:s ansträngningar att utveckla en välavvägd och sammanhållen politik för Arktis. Vän av ordning kan ju fråga sig varför detta inte redan finns på plats, men till stor del gör det det. Meddelandet handlar vidare om hållbar utveckling, om att främja internationellt samarbete över huvud taget och om att se till att Arktis fortsätter att vara ett säkerhetspolitiskt lågspänningsområde. Men samarbete behövs särskilt för att möta klimatförändringarna och miljöproblemen.

Herr talman! Det finns en stor samsyn i detta ärende. Det är bra att stärka skyddet för havsområden, det är bra med en ekosystembaserad förvaltning av den marina miljön och det är toppen med forskning och vetenskap. Det enda man möjligen kan känna oro för är att de goda intentionerna inte uppfylls. Men en konstruktiv opposition har rollen att granska att regeringen driver på i EU för att så ska ske.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

§ 9 Gemensam ram för att motverka hybridhot

Försvarsutskottets utlåtande 2016/17:FöU2
Gemensam ram för att motverka hybridhot (JOIN(2016) 18)
föredrogs.

Anf. 18 STIG HENRIKSSON (V):

Herr talman! Vi hade tyvärr möte i Exportkontrollrådet, och då får vi lämna ifrån oss alla elektroniska hjälpmedel. Man sitter i ett slags medeltida mörker, vilket är besvärande ibland. Det har varit en lång natt, och kanske en lång natts färd mot mörker. Jag återkommer lite till det.

Prot. 2016/17:25
9 november

En integrerad EU-politik för Arktis

Gemensam ram för att motverka hybridhot

Detta ärende är lite kopplat till presidentvalet i USA. Det handlar om Europeiska kommissionens meddelande om en gemensam ram för att motverka hybridhot. Försvarsutskottet ställer sig i huvudsak bakom förslagen i meddelandet. Utskottet föreslår att riksdagen lägger utlåtandet till handlingarna. Så långt är vi med. Men vi har dock en annan motivering, vilken jag härmed yrkar bifall till.

Vänsterpartiet ser ett antal övergripande problem med dokumentet. I arbetet för en säkrare värld måste man se att framtidens hotbild är större än vad den varit historiskt. Visst har vi Rysslands destabiliseringsförsök, kapprustningen i vårt närområde, kriget i Syrien och turkiska inskränkningar av mänskliga rättigheter. Allt sådant ger en ganska traditionell hotbild. Samtidigt skapar terrordåd och ökande fascistiska strömningar osäkerhet och otrygghet i Europa.

I går var det som sagt presidentval i USA. Eftersom jag är en positiv person ska jag försöka att hitta något glädjeämne i detta. Det är möjligen att vurmen för den transatlantiska länken avtar och att Natoförespråkarna kanske besinnar sig en smula. Det är nog ganska tur att vi inte är med i den militäralliansen. Överbefälhavaren heter nu i praktiken Donald Trump.

Nåväl, också klimatförändringar, pandemier, naturkatastrofer, svält och fattigdom är säkerhetspolitiska hot att ta på allvar. Det finns problem. Samtidigt tycker jag att meddelandet har en överbetoning på att säkerhetsläget är dramatiskt dåligt. Det är ingen slump att man målar upp den bilden.

Jag menar, herr talman, att det här dokumentet tydligt går i riktning mot en ökad militarisering av EU. En sådan utveckling är olycklig, inte minst ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv. För Vänsterpartiet är den militära alliansfriheten central. Då kan vi ha en självständig utrikespolitik och en internationell trovärdighet där vi har möjlighet att bygga säkerhet tillsammans med andra i betydelsen gemensam säkerhet.

I dokumentet pekas på ett ökat samarbete mellan EU och Nato som en viktig faktor för ökad säkerhet gentemot hybridhot. Jag menar att det snarare är tvärtom. Ett tätare samarbete mellan EU och Nato – eventuellt med Trump som överbefälhavare i praktiken – riskerar att öka spänningarna i vår omvärld. Det skulle också föra de enskilda medlemsstaterna närmare Nato, vilket allvarligt riskerar möjligheterna att värna vår militära alliansfrihet.

Något som är minst lika allvarligt är att dokumentet inte alls tydligt definierar vad ett hybridhot är. Det gör det svårt att ta ställning till stora delar av texten. Exempelvis föreslås att man ska utvidga den så kallade solidaritetsklausulen som ingår i Lissabonfördraget för att kunna använda den vid omfattande och allvarliga hybridhot. Att utvidga de militära skyldigheterna gentemot andra medlemsstater utan att först slå fast vilka områden som det kan handla om är ytterst problematiskt. Så kan man inte arbeta. Det måste koncentreras, avgränsas och prioriteras. Meddelandet hjälper inte till att klargöra det. Här säger man till och med att diplomati kan utgöra ett hybridhot. Världen skulle behöva mer diplomati och inte mindre.

Vi ser också allvarligt på de skrivningar som finns om större möjligheter att öka stödet till gränsövervakning. Man klumpar ihop skrivningar om organiserad brottslighet, terrorism och vapensmuggling med så kallad irreguljär migration. Det framgår inte klart vad som avses med till exempel

”kompletterande stöd till gränsförvaltning i nödsituationer”. Är det Frontex som ska ha ökade befogenheter, eller vem? Det är varje människas rätt att söka asyl från krig, terror, förföljelse eller förtryck. Att värna EU:s inre säkerhet ska handla om att sätta stopp för potentiella hot, inte om att hindra människors rättighet att fly.

Dokumentet lyfter också fram frågor som rör informationsutbyte inom unionen och mellan EU och Nato. Det är klart att man måste samarbeta när det gäller internationell brottslighet. Men det är också viktigt att värna den personliga integriteten. Det finns en risk att så svepande formuleringar som finns i dokumentet leder till en ökad övervakning. Det kan bli en oproportionerligt stor kränkning av den enskildes integritet.

Också skrivningar om att privata företag snabbt ska avlägsna terroristpropaganda måste specificeras för att det ska gå att ta ställning till det. Vad händer till exempel med de befrielseörelser som av vissa stater ganska godtyckligt klassas som terrororganisationer, PKK och PYK som aktivt strider mot Daish i Syrien? Skillnaden mellan en terroristorganisation och en befrielseörelse ligger i betraktarens öga. Jag skulle vilja erinra om, herr talman, att det var först i samband med sin 90-årsdag 2008 som Nelson Mandela slutligen avfördes från USA:s terrorlista där han funnits sedan 80-talet.

Av dessa skäl, herr talman, kan Västerpartiet inte instämma i försvarskommitténs förslag att i huvudsak ställa sig bakom förslagen i meddelandet.

Anf. 19 KALLE OLSSON (S):

Herr talman! Någon allmänt vedertagen definition av hybridhot finns inte. Ändå tror jag att vi alla kan vara överens om att hoten existerar, att de är reella. Det är aktörer som agerar i ett juridiskt gränsland och som genom en kombination av konventionella och okonventionella metoder försöker att påverka en motståndare för att uppnå särskilda mål. Den ryska annekteringen av Krim brukar lyftas fram som ett exempel i sammanhanget. Men hybridhotet kan också ses som en metod för att över tid, och ibland under lång tid, påverka en motståndare i en viss riktning.

Just detta att hybridhotet är något lite diffust och lite svårt att nagla fast kan sägas vara problematiskt i någon mening. Samtidigt gör det egentligen det ännu viktigare att diskutera och försöka hantera det. Det är tanken på att vi skulle stå handfallna och bli överrumplade av en hybridoperation som gör det till ett möjligt och kanske rent av attraktivt alternativ för en motståndare.

Herr talman! Detta är i grunden frågor som har en nationell karaktär, vilket är viktigt att betona och som också påpekas i utskottets utlåtande. Det är särskilt viktigt i dessa tider när flera av EU:s medlemsstater ganska aktivt nu trycker på för en mycket närmare integration även på försvarsområdet.

Även EU-kommissionen konstaterar att i den mån motverkandet av hybridhot rör den nationella säkerheten och det nationella försvaret ligger det främsta ansvaret hos medlemsstaterna. Många av EU:s medlemsstater står dock inför likartade säkerhetsutmaningar som också kan vara inriktade på gränsöverskridande nät eller infrastruktur.

Herr talman! Från regeringens sida välkomnas EU-kommissionens meddelande om en gemensam ram för att motverka hybridhot. Regeringen

Prot. 2016/17:25

9 november

*Gemensam ram för att
motverka hybridhot*

har tidigare signalerat att man gärna samarbetar för att bättre förstå hotbilderna då hoten kan vara svåridentifierade och många gånger har en gränsoverskridande karaktär men att detta måste ske med utgångspunkt i ett nationellt ägarskap.

Det finns ett generellt behov inom EU av att öka medvetenheten om hybridhoten, vilket också är fokus för meddelandet. Särskilda områden som lyfts fram är behovet av stärkt resiliens inom it-säkerhet, kritisk infrastruktur, skydd mot olaglig användning av det finansiella systemet och insatser för att motverka våldsbejakande extremism och radikalisering. Flera av dessa punkter känner vi igen. De brukar nämnas som viktiga områden när vi talar om behovet av att stärka vårt eget civila försvar. I det nu ligande försvarsbeslutet omnämns hybridhot som en realitet. Det anges också att en totalförsvarsplanering ska återupptas.

På olika nivåer i samhället pågår nu ett arbete för att analysera hur detta beslut ska tas vidare och materialiseras. Även om det är tidigt i denna process torde det stå klart att vi som samhälle har ett stort och viktigt arbete framför oss. I den mån det är möjligt att genom samverkan och erfarenhetsutbyte tillskans oss kunskap från andra är det något som bör välkomnas.

Med detta, herr talman, yrkar jag på att utlåtandet läggs till handlingarna.

Anf. 20 DAG KLACKENBERG (M):

Herr talman! Det är alltid trevligt att komma efter ledamoten Kalle Olsson. Eftersom du tillhör ett lite större parti ger du en bakgrund i och med det du säger. Jag behöver inte upprepa det och kan därför vara lite mer personlig. Jag håller med om i stort sett allt, för att inte säga allt, du sa.

Det är många som tror att det handlar om ytan när vi ska försvara Sverige – att det handlar om att putta bort folk som kommer över gränsen i luften, på vattnet eller under vattnet. Det är riktigt, och det kan vi förstå. Men detta handlar om något som är både nytt och gammalt: Redskapen är nya, men metoden är gammal. Man kan i ett läge långt innan det blir ett varmt krig ägna sig åt ett halvkrig eller hybridkrig. Det kunde man förr göra med femtekolonnare, med sammansvärjningar och med den berömda hästen. Hästen har dessutom gett namn till något man nu använder, nämligen trojaner som man skickar in i de stora systemen.

Jag håller mig till att kommentera de cyberattacker som har skett, som kommer att ske och som vi måste försvara oss mot. Syftet med dessa attacker är alltid att förvirra, försvaga och destabilisera. De sker inte i avsikt att döda, ockupera eller begå andra typer av krigshandlingar utan i avsikt att göra den man attackerar svag.

Ett förändrat och försämrat säkerhetsläge gör att vi måste få upp medvetenheten och motståndskraften så att vi förstår vad denna typ av attacker skulle kunna innebära. Det är ett folkupplysningsarbete som måste ske i vårt eget land och som måste ske i unionen. Skrivelsen är ett tecken på att man har påbörjat detta arbete.

De yttre och inre hoten hänger ihop och kan kombineras. Det handlar om en blandning av desinformation och ryktesspridning. Vi har haft ryktesspridning tidigare, en del elakartad, långt före datorernas tid. Men det kan nu gälla nya ryktesspridningar som vi inte riktigt vet varifrån de kommer kombinerade med en cyberattack mot någon central nyhetsredaktion,

ett betalningssystem eller en satellitövervakning. Detta är någonting som skapar oro hos medborgarna, och det gör att vi måste vara kapabla att slå tillbaka mot rykteskampanjer och femtekolonnare.

Om man ska tala bildspråk är resiliens, som detta handlar om, ett försök att ha så stabila system att de tål stress. De ska tåla en smäll, och sedan ska de kunna resa sig upp igen. Jag brukar försöka likna detta med GB-gubben – den där glassgubben, ni vet – som står utanför kioskerna. Om man nitar en GB-gubbe eller ett betydelsefullt it-system ska de lägga sig ned och sedan resa sig upp igen som om ingenting har hänt. Ett annat bildspråk som jag använder är att man ska vara som den vietnamesiska bambun: Man ska lägga sig ned platt när orkanen kommer, men sedan reser man sig igen som om ingenting har hänt. Det är sådana it-system vi ska ha framöver. För att komma dithän måste medlemsländerna inom EU, och EU självt, samverka för ett gemensamt ramverk, och det är precis vad skrivelsen innehåller.

Hoten är gränsöverskridande; det räcker att bara tänka på tåg, flyg och satelliter, vattenförsörjning, energi och allting annat som det står om i skrivelsen. Eftersom det måste kombineras med det militära försvaret måste samarbetet mellan EU och Nato i dessa frågor fördjupas. Om inte detta fungerar är mycket förgäves.

Det finns två detaljer som jag tycker är oroande. Den ena är att vi inte har en riktigt fungerande inre marknad för cybersäkerhetsföretagen och kanske inte heller för en del andra it-företag. Det är ett problem, och vi måste arbeta med att ta bort de nationella hinder som finns i stort sett i alla medlemsländer. Den andra är att vi – även om jag inte riktigt vet vad vi ska göra åt det – måste se det faktum rakt i ansiktet att Europa inte är kapabelt att hålla en hel it-industri. Vi är beroende av stora amerikanska företag. På andra områden, vad gäller flyg, flotta, armé och annan utrustning, har vi en egen industri. Men vad gäller ett försvar mot cyberattacker och grundläggande it-produktion är vi inte helt självförsörjande. Branschen är dessutom fruktansvärt fragmentiserad. Det behövs ett erfarenhetsutbyte.

Till sist, herr talman: Det är viktigt att de nationella kontaktpunkterna fungerar så att vi inrapporterar incidenter på ett ställe i varje land och att länderna sedan har ett utbyte av information för att se vilka slutsatser man kan dra och se vilket krig man eventuellt är inblandat i.

Jag föreslår, som många andra, att utlåtandet läggs till handlingarna.

Anf. 21 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP):

Herr talman! Sverige och Europa står i dag inför större utmaningar än på länge med ett säkerhetsläge som har förändrats dramatiskt. Vi ser Rysslands agerande i Ukraina och dess olagliga annektering av Krim, och i Östersjöområdet, destabiliseringsförsök med strategier som desinformation och cyberattacker, den växande repressionen och övergreppen mot mänskliga rättigheter i Turkiet, ökande auktoritära och fascistiska strömningar på flera håll i Europa, fred och stabilitet som hotas vid EU:s gränser i öster och söder, våldsbejakande extremism och terrordåd.

Allt detta utspelar sig i vår samtid, och det har gett en ny känsla av otrygghet och politisk osäkerhet. Allt detta har hamnat i ett radikalt anorlunda läge i och med utgången av det amerikanska presidentvalet i natt. Vi har vaknat upp till en ny värld. Vi vet ännu inte exakt vad som kommer att ske och hur världen kommer att utvecklas. Men det vi åtminstone kan

säga är att den utrikes- och säkerhetspolitiska osäkerheten sällan har varit så stor. Om den nyvalde amerikanska presidenten kommer att lyckas att göra verklighet av de löften han har utfärdat står vi inför en global säkerhetsordning i gungning. Kommer USA att sluta sig i utrikes- och säkerhetspolitiska termer, som Trump har antytt? Kommer Nato att försvagas? Hur ska den europeiska säkerheten garanteras?

Det amerikanska valet kommer att få massiva globala återverkningar. Det finns en klar risk att betydande säkerhetspolitiska vakuuum uppstår. Dessa vakuuum kommer att fyllas.

Herr talman! Putin, Erdoğan, Assad, Le Pen – alla känner de nu vind i seglen. Det kan det inte råda någon tvekan om. Det är en ny värld vi vaknar upp till. Låt oss nu hoppas, och framför allt: Låt oss tillsammans göra allt vi kan för att det inte blir en värld som är så mycket farligare än den vi har sett de senaste generationerna! Vi måste vara lyhörda nu. Vi måste stå upp för en tydlig demokratisk och solidarisk värdegrund. Vi måste verka för en stabil progressivitet.

Vad som därutöver händer i de franska och tyska förestående valen kommer att definiera Europas framtid. Efter brexit kan vi inte längre ta något för givet. Den europeiska ordningen, som vi känner den, kan vara på väg att krackelera. Med Marine Le Pen på den franska presidentposten skulle sönderfallet med stor sannolikhet ges ytterligare kraft.

Vi här i Sverige kan inte naivt tro att denna utveckling är något som enbart sker där borta. Det finns ett reellt och växande auktoritärt hot också här hemma. Som vi blivit alltmer tydligt varse har det som kallas hybridhot allt med just det som jag har räknat upp att göra. Vi såg vad som hände i samband med det amerikanska presidentvalet då högt uppsatta demokraters mejlservrar hackades.

Hoten mot demokrati, fred och stabilitet är i dag inte främst rent militära, där en beväpnad fiende tar sig över ett lands gränser för att anfälla, ett regelrätt krig alltså. Den mer komplexa verkligheten, med dessa hybridhot som nu växer fram, måste tas på allvar. Det är en reell utmaning för vår säkerhet och stabilitet. Och det ställer nya krav på vår försvars- och säkerhetspolitik.

Herr talman! Att hantera hybridhot är en angelägenhet framför allt för varje enskilt land. Men eftersom hoten ofta kan vara gränsöverskridande till sin natur är samarbete mellan länder viktigt. Vi ska kunna adressera dem tillsammans. Internationell brottslighet rör sig ofta över nationsgränser, förberedelser till terrorådå likaså. EU har en viktig roll att spela, inte minst vad gäller informationsutbyte. Men vi behöver också bättre samverkan mellan en rad olika aktörer, särskilt myndigheter, och på olika samhällsnivåer.

Miljöpartiet välkomnar därför EU-kommissionens meddelande om en gemensam ram för att motverka hybridhot. Men vi vill understryka att ökat samarbete inte får innebära ökad militarisering. Vi delar inte den syn som kommissionens ordförande, Jean-Claude Juncker, har gett uttryck för vid flera tillfällen. Vi ska inte ha en gemensam EU-armé. Det har vi varit tydliga med, både här hemma och i EU.

För att motverka hybridhot krävs det en rad åtgärder. Vi måste låta expertkunskapen, liksom allmänhetens medvetenhet, öka i Sverige. Krisbe-

redskapen behöver öka, inte minst det civila försvarets förmåga. It-säkerheten behöver stärkas. Och samhällets resiliens vad gäller energi, vatten och livsmedelssäkerhet behöver stärkas.

Anf. 22 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Herr talman, riksdagsledamöter och åhörare!

Hybridhot och hybridkrigföring är begrepp som allt fler sätter sig in i och försöker analysera betydelse och konsekvenserna av. Vi möter det på olika sätt. Vi har mött det till stor del i samband med den säkerhetspolitiska utvecklingen, i vår del av världen men också globalt. Allt fler ägnar sig åt den här typen av störningar eller motiverade insatser för att få andra att anpassa sig. Definitionen kommer nog att ändras löpande, beroende på hur hybridhoten utvecklas och vilka metoder som används.

Det är viktigt att fundera på vad våra medborgare, institutioner och företag möter en sådan här vanlig, snöig dag – när ljuset slocknar, när datorskärmen blir svart eller signalsystemen krånglar när man sitter på ett tåg någonstans i Mellansverige. Man kanske inte kan betala sina räkningar via it-systemet. När man läser tidningen, på papper eller på nätet, börjar man kanske fundera på vad det egentligen står under rubriken. Vilket budskap finns det i kommunikationen med oss läsare?

Det kan handla om tv-sändningar eller ett antal förfrågningar via sociala medier. Människor vill ha nya kontakter eller utveckla dialogen i vissa frågor, för att forma en ny upplevelse av hur vår värld ser ut i dag men också för att forma ett budskap som kan leda till en förändrad utveckling. De skeendena måste vi förstå på ett djupare sätt. Vi måste jobba mycket mer med att förstå vad det handlar om i praktiken.

Vi står nu inför en totalförsvarsplanering. Hela det svenska samhället, det civila och det militära, ska inbegripas i den. Det handlar om viktiga aktörer som vi har i Myndighetsverige, men också ute i landet på kommunal och regional nivå. Där skulle många olika påverkansaktiviteter kunna bedrivas. Våra kommunala beslutsfattare behöver få insikt om det. De behöver förstå vilka aktiviteter det kan handla om och hur det kan påverka den lokala vardagen för svenska medborgare.

Ett gemensamt ramverk mellan EU-länderna behövs för arbetet med att tackla de ökade hoten. Det är också viktigt att ha ett konstruktivt och kritiskt tänkande när det gäller de olika metoder som vi kommer att välja tillsammans, för att stärka oss och för att möta framtiden. Som Tvetabo och tidigare Säfflepolitiker tänker jag att vi har en jättestor möjlighet här. Det kan bidra till mer utbyten mellan kommuner, i Sverige men också i olika EU-länder, så att vi kan lära av varandra hur man kan tänka kring praktiska lösningar för att möta hybridhoten. Vi behöver helt enkelt fler EU-projekt. Och vi behöver synka ihop detta med nationernas övergripande planer och den lokala nivån. Med den säkerhetspolitiska utveckling som råder i dagsläget vore det väldigt synd att säga nej till ett sådant utvecklat samarbete.

Sverige ska absolut göra det vi kan för att stärka vårt arbetssätt på hemmaplan. Det ingår i totalförsvarsplaneringen. Det ingår i försvarsbeslutet och genomförandet av det. Men vi behöver också arbeta tillsammans med våra vänner i EU.

Vi vet att säkerhetsläget förändras och att det pågår öppna konflikter i vårt närområde. Men vi kan inte alltid bedöma hur hybridhoten realiserar.

Prot. 2016/17:25

9 november

*Gemensam ram för att
motverka hybridhot*

Vilka agendor är det egentligen som ligger bakom auktoriteterna i vårt samhälle i dag? Vilka dolda syften finns det? Vilken strategi påverkar vårt sätt att tänka om, förhålla oss till och förstå våra grannar, inte minst i öster där arbetet har pågått under lång tid?

Desinformation är en realitet. Propagandakrigföring är ett begrepp som är både fungerande och farligt i praktiken. Vi ser också allt fler populistiska krafter som får alltmer inflytande i Europa och övriga världen. De frågor som sätts på dagordningen kan snabbt ändras.

Centerpartiet står bakom att säkerheter byggs bäst tillsammans med andra. Det här arbetet, inom ramen för EU-samarbetet, är ett led i att bäst bygga säkerhet tillsammans med andra. Och vi behöver ett politiskt ledarskap som tar det här på allvar, från högsta EU-nivå ut i varje byalag. Vårt samhälle behöver resiliens.

Om man jämför hur Sverige ser ut i dag med hur det såg ut i slutet av kalla kriget finns det en skillnad när det gäller hur vi ska klara att skydda de skyddsvärda objekt vi har. Vid den tiden nämndes 8 000 sådana, runt om i landet. Om det går åt ett par personer ur vårt hemvärn eller andra för att skydda de objekten kan vi lätt räkna ut att det i dag fattas personer som klarar den uppgiften. Det är många olika typer av skyddsobjekt vi talar om, och de är i blickfånget för hybridkrigföringen.

Vi behöver lägga en grund nu och förbereda oss på hur vi tillsammans ska förbereda oss på bästa sätt, för att enskilt och tillsammans med andra länder klara av att hantera påverkanskampanjer och direkta angrepp på enskilda system, anläggningar och även beslutsprocesserna. Det här arbetet är oerhört viktigt. Vi har än så länge bara sett början av konsekvenserna för vårt land.

Samverkan är grunden. Denna realitet behöver mötas med många olika metoder. Det kräver också prioriteringar och att man i kommande budgetbeslut avsätter medel för att säkerställa att metoderna och verktygen finns i landet. Vi vet att kunskapen varierar. En av de 22 punkter som lyfts fram i ramverket handlar om att bygga en kunskapsbank och att fler ska förstå realiteten med hybridhoten.

Herr talman! Hybridkrigföring brukar beskrivas i åtta olika steg. De fyra första är icke-militära och de fyra följande stegen är mer militära till karaktären. Det pratas om en gråzon, inte minst i Ukrainakonflikten och inledningen av den. Den opinion, propaganda och information som sprids påverkade människors upplevelse av situationen och deras uppfattningar och värderingar. Sedan går det över till både civila och militära påtryckningar, och man skapar många olika former av beroendeställning. I nästa steg ökar man propagandan och eliminerar olika typer av motstånd.

Det är avgörande att vi kan hantera den här typen av processer i olika omfattning, stort som smått. Därför behöver samtliga åtgärdsförslag problematiseras, realiseras och implementeras i vår samlade samhällsapparat.

Även om Nato nu har ett ledarskap med Stoltenberg i spetsen som förändras i och med presidentvalet är Nato viktig aktör för svensk säkerhetspolitik och svenskt försvarssamarbete. Att det finns med som en punkt i ramprogrammet visar betydelsen av att EU och Nato bygger säkerhet i vår region. Att man vill närma sig för att hantera hybridhoten är oerhört positivt.

Två partier väljer nu att rösta emot och inte stödja detta i kammaren. Utifrån de ståndpunkter som redovisas i reservationerna kan man fråga sig på vilket sätt alternativet ser ut.

Sverigedemokraterna beskriver det som att EU och Nato ska fördjupa sitt samarbete kring att leverera gemensam propaganda. Det skulle vara mycket intressant att höra hur Sverigedemokraterna förklarar vad de menar med sin formulering. På vilket sätt bedriver EU och Nato gemensam propaganda?

Sverigedemokraterna säger också att de värnar om vår beslutanderätt och vår rätt att bygga samarbeten med andra suveräna stater utanför EU:s ram. Jag vill fråga: Kan Sverigedemokraterna ge något exempel på detta med andra suveräna stater utanför EU:s ram? Vilka länder är det som Sverigedemokraterna vill bygga samarbete med? Vi vet att det finns väldigt starka kopplingar till bland annat Ryssland. Är det ett land som inbegrips i denna formulering?

Herr talman! Det finns många olika perspektiv kopplade till hybridhot och hur vi ska hantera sådana. Jag vill att vi ska gå vidare med att behandla det här förslaget och att vi prioriterar det i den kommande totalförsvarsplaneringen.

Anf. 23 STIG HENRIKSSON (V) replik:

Herr talman! Vi är ju överens, Daniel, om att det här ska läggas till handlingarna. Så långt är vi inte oeniga. Ni i utskottsmajoriteten står bakom huvuddelen av detta. Man kan säga att vi också står bakom det, fast mycket långt mer bakom eftersom det innehåller så mycket tvivelaktigheter.

Jag har en ärlig fråga till dig. Du kritiserar propagandan från öst, det vill säga från Ryssland, för att vara vilseledande och desinformativ. Det är alldeles sant. Jag är så fascinerad över denna naivitet inför propagandan från väst. Men hur ser det ut i verkligheten? Hela Irakkriget byggde på desinformation om massförstörelsevapen.

För två veckor sedan kom det brittiska parlamentet med en rapport om Libyenkriget där det framgick hur många olika lögner som presenterades för att man skulle kunna få med England i kriget. Detta upprepas gång på gång. Men vi ska till och med gå med i Nato Stratcom. Visst, man kan ju lära sig av de bästa – om man vill uttrycka det finurligt – men det kan ju inte vara det som var avsikten.

Nu är vi med i hybridkriget, och nu har vi fått Donald Trump som president och i praktiken överbefälhavare över Nato. Han har ju gjort hybridkriget till en bärande del av sin valkampanj. Han har använt sig av så många avslöjande lögner, men blev ändå vald.

Min fundering är alltså: Ser du inga som helst problem med att vi alltmer inlemmas i en struktur som också använder desinformation som ett redskap för sina politiska och militära syften?

Anf. 24 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Herr talman! Stig Henriksson lyfter fram ett perspektiv här om att det i praktiken skulle vara en mycket aktiv propagandakrigföring från väst. Det vore önskvärt om Stig mer konkret kunde redovisa på vilket sätt våra samarbetsländer ägnar sig åt detta. Helt klart ska man vara lika kritiskt

tänkande oavsett om det gäller öster eller väster, eller Sverige för den delen.

Vårt samhälle måste bygga på öppenhet och tydlighet. Vi måste också ha en tydlig förmåga att granska de budskap som sänds till men också formuleras i Sverige. Det är ingen tvekan om att det förekommer strategier för att formulera budskap från öst som vi ska ta till oss.

Det är oerhört angeläget att vi tar helhetsbilden på allvar. Det finns ett tjugotal andra stater som aktivt ägnar sig åt underrättelseverksamhet mot vårt land. Vi vet inte heller om de är statliga eller icke konstitutionella grupper som ligger bakom.

Bilden av att vi inte skulle gå med i Nato och fördjupa vårt samarbete är också ett sätt att stoppa utvecklingen. Vi är för att Sverige ska jobba närmare EU-länderna och också gå med i Nato. Vi behöver det för att stabilisera vårt närområde och tydliggöra dagens realitet där vi mer och mer behöver en försvarsförmåga i vår region som står upp mot hotet från öst.

Anf. 25 STIG HENRIKSSON (V) replik:

Herr talman! Jag gav dig just två konkreta exempel. Hela Irakkriget byggde på desinformation. Det kan ju inte vara okänt i dag. Hela Libyenkriget byggde, enligt den brittiska parlamentsrapporten, på desinformation för att man skulle få igenom resolutionen i säkerhetsrådet.

Är det något som pågår i Turkiet som inte är en statskupp, fast från statsledningen? Man fängslar parlamentariker, stänger tidningsredaktioner och begränsar pressfriheten. Och Turkiet ska vi samarbeta med i Nato! Vi delar våra euroatlantiska värderingar, heter det. Vilka euroatlantiska värderingar är det som är gemensamma för Sverige, för dig, för Erdoğan och för Donald Trump?

Enligt det dokument som ni i huvudsak står bakom ska man ha ett ökat samarbete mellan EU och Nato, och det är en viktig faktor för ökad säkerhet gentemot hybridhot. Det är nästan roligt, om det inte vore så sorgligt.

Vidare kan jag hålla med dig om en sak som du tog upp – för att vara lite positiv – och det är vår dåliga beredskap mot it-anfall. Där har det gjorts sorgligt lite. Det är nu nio år sedan som Riksrevisionen gjorde en undersökning som visade att de civila myndigheterna var fruktansvärt dåligt rustade. Vid en uppföljning sju år senare konstaterar man att ingenting hade hänt, i alla fall inte när det gäller försvaret. Däremot har det hänt väldigt mycket med exponeringen och vårt beroende av dessa system. Men jag ser inte poängen med att vi i det sammanhanget ska börja samarbeta mer med Nato. Kan du förklara den poängen för mig vore jag tacksam.

Anf. 26 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Herr talman! Det är bara att gå tillbaka och lyssna på vad Tony Blair, tidigare ledare för Storbritannien, för en tid sedan uttalade kopplat till de insatser som hade gjorts inom ramen för Natosamarbetet.

Om det genomförs aktiviteter som innebär osanning är det ingenting som jag ställer mig bakom, oavsett vem som agerar i den riktningen. Varje land måste rannsaka sig och de samarbeten som man ingår i. Tony Blairs uttalande vittnade om att han var eftertänksam och utvärderade sina insatser som ledare utifrån de åtgärder som vidtogs.

Man får också se på helhetsbedömningen och vad som krävs för att hantera de utmaningar som nu målas upp och som också är ett faktum. Vår

helhetsbedömning visar att fördelarna är överhängande, men vi kommer också att tänka kritiskt om alla de olika metoder som kommer att föreslås eller användas för att genomföra de 22 åtgärdsförslagen i samarbete mellan EU och EU-länderna.

Det är viktiga frågor som lyfts fram. Det handlar om att öka medvetenheten, att inom ramen för Europeiska unionens underrättelseanalyscentrum inrätta en enhet för hybridhot som kan analysera sekretessbelagd information, att utveckla en mer strategisk kommunikation, att inrätta ett kompetenscentrum som kan lära ut mer om vad hybridhot innebär i praktiken, att organisera oss tillsammans, att titta på energisamarbeten som övergår nationernas gränser, att skapa transportsäkerhet samt jobba med försvarskapacitetsfrågorna, där vi redan ingår i många samarbeten. Inte minst handlar det om den it-säkerhet Stig Henriksson nämner. Det handlar också om den privata sidan. Industrin är en oerhört viktig samarbetspartner i många frågor på dessa områden. Vi måste tillsammans bygga upp resiliens och strategier för att få ett mer hållbart och motståndskraftigt samhälle som möter hoten.

Anf. 27 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! Vi debatterar utlåtandet *Gemensam ram för att motverka hybridhot*. Men innan jag kommer in på utlåtandet vill jag ta upp något som jag tycker hänger ihop med dagens ämne.

Stockholm har i dag drabbats av snöoväder. Utanför fönstren i riksdagen ser vi hur det bokstavligen väller ned snö, och vi ser att beredskapen tyvärr inte är så god som man skulle hoppas. Busstrafiken står i princip stilla i Stockholm, och mycket fungerar inte.

Det är egentligen dessa frågor som utlåtandet berör – *Gemensam ram för att motverka hybridhot*. Utlåtandet handlar om de hot som vi ser mot samhället som inte är snöoväder, inte heller renodlat krig, utan andra typer av hot. Det handlar om cyberhot, cyberattacker, om psykologisk krigföring och desinformation. Det här är lika påtagligt som snöovädret och drabbar våra myndigheter dagligen. Vi kan höra rapporter om cyberattacker. I värsta fall om de lyckas fullt ut kan de förorsaka oändligt mycket skada.

Utskottet har granskat förslaget från Europeiska kommissionen om gemensam ram för att motverka hybridhot. Vi i utskottet ställer oss i huvudsak bakom förslaget, och vi föreslår att utlåtandet läggs till handlingarna.

Låt mig gå in på några viktiga saker när det gäller samhällssäkerheten för svenskt vidkommande. Försvarsmakten är en del av samhället. Det finns så oändligt mycket resurser och kompetenser som skulle kunna vara mycket mer behjälpliga vid olika typer av påfrestningar. Varför det inte sker fullt ut beror bland annat på bristande samverkan i Sverige i dag. Det är mycket stuprör. Olika statliga verk och myndigheter vill ha egna resurser och har svårt att samverka, inklusive att samverka med Försvarsmakten. Här finns mycket att göra för att öka den civila motståndskraften mot olika typer av katastrofer.

Sedan var det frågan om cybersäkerhet. Där råder ett reellt hot mot samhället. I vissa fall kan det bli mycket allvarliga konsekvenser, kanske lika allvarliga konsekvenser som ett militärt angrepp. Om förmågan att möta olika typer av cyberangrepp saknas kan enbart hotet av ett sådant angrepp leda till att regeringen eller enskilda organisationer måste böja sig för utomståendes vilja.

Prot. 2016/17:25
9 november

*Gemensam ram för att
motverka hybridhot*

Här har vi en utmaning. Ansvar för cybersäkerheten är i dag uppdelat på en rad olika myndigheter. Det borde vara en myndighet som skulle få huvudansvaret.

Sedan har vi frågan om det psykologiska försvaret. Flera andra talare har varit inne på ett tydligt exempel. Under Rysslands annekterande av Krim såg vi tydliga exempel på att den typen av hybridkrigföring användes mer än förut. Genom att Ryssland kunde så tvivel om vem som gjorde vad, när det gjordes och hur det gjordes kunde man på ett effektivt sätt missleda omvärlden och försvåra beslutsfattandet. Detta var en medveten och genomarbetad strategi för att sprida desinformation och skapa osäkerhet både bland beslutsfattarna och bland den allmänna opinionen.

Det är bara att konstatera att Sverige är sårbart inför den typen av informationskrigföring. Det är som en form av ständigt pågående visklek där man inte vet vad som sas från början eller vem som sa vad. Det finns också tydliga exempel på hur Ryssland genom skrämselfpropaganda har försökt förmå länder att fatta eller inte fatta beslut och på så sätt styra länders politiska debatt.

Här finns något som vi kan göra, nämligen att återupprätta den myndighet som fanns tidigare och som i dag ligger inom MSB. Det handlar om den tidigare Styrelsen för psykologiskt försvar. Utskottet behöver titta på denna fråga för att se om det kan vara ett sätt att stärka motståndskraften – resiliensen. Det är resiliensen förslagen handlar om, och det är de som läggs till handlingarna. Vi från Kristdemokraternas sida har valt att lyfta upp dessa frågor.

Anf. 28 STIG HENRIKSSON (V) replik:

Fru talman! Jag blev så fascinerad. Jag var i mitt anförande kritisk mot att begreppet hybridhot är så nebulöst – mer än himlen där ute. När man till och med inbegriper diplomati som exempel kan man fundera om det är som med bofinken, att den kan se ut hur håken som helst.

Jag blev ett ögonblick orolig när Mikael Oscarsson inledde med att inlemma även snöfall i hoten i hybridhoten. Jag tänkte att det nu barkar hän, men sedan förstod jag att det var ett exempel på ett annat slags hot.

Desinformation är inte krig. Man ska inte använda ordet krig om desinformation, bland annat för att det är fel. I krig dör folk, men de dör inte av lögn. I så fall skulle USA:s väljarkår vid det här laget vara kraftigt decimerad. Man ska vara varsam med orden.

Jag skulle vilja ställa en enkel fråga till Mikael Oscarsson. Jag vill inte ha ett exempel på hybridkrig utan en definition. Vad definierar hybridhot?

Anf. 29 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Stig Henriksson ställer en fråga om desinformation. Mycket riktigt är det inte krig. Men desinformation är hybridhotet. Det vi såg på Krim var inte den traditionella typen av krig. Små gröna män utan beteckningar kom i land. Desinformation var en del av krigföringen. Elförsörjningen stängdes ned.

Den typen av nya hot runt om i världen måste vi ta upp. Det vi diskuterar är en del. Förslaget som tagits fram på europeisk nivå om resiliensen, motståndskraften, är jättebra. Men jag är inne på att vi måste även själva

göra vår hemläxa. Det finns så mycket som brister. Särskilt det civila försvaret men också det militära försvaret är under isen och behöver stärkas. Där ser vi nu att det finns stora brister.

Ska vi kunna försvara Sverige mot både hybridhot och militära hot krävs det rejäla satsningar på Försvarsmakten. I den försvarsuppgörelse som träffats finns det substantiella och reella tillskott, men vi måste ta fler steg. Vi kan inte nöja oss med det som vi har gjort. Det finns anledning att se att på samma sätt som ett militärt hot är farligt är hybridkrigföring ett verkligt hot mot Sverige. Det är någonting som vi måste ha beredskap för och som vi har ansvar att trygga vår befolkning mot.

Anf. 30 STIG HENRIKSSON (V) replik:

Fru talman! Jag håller verkligen med Mikael Oscarsson om en sak, och det är att vi själva ska göra hemläxan. Vi har oerhört mycket att göra där.

Det finns samarbetsområden vi kan ha även om jag tycker att det här meddelandet är så oklart och otydligt att det är svårt att veta om det är någonting som i slutändan kommer att bli bra eller inte.

Att däremot öka samarbetet med Nato för att bekämpa hybridhoten är verkligen – om jag får låna ett bildspråk som Mikael Oscarsson kanske är bekant med – att göra bocken till örtagårdsmästare. Visst, vi kan hitta många exempel på desinformationskampanjer. I princip varje krig startar med sådant. Men jag är förvånad över att de verkligt stora katastroferna för mänskligheten, flyktingsituationen och sådant, aldrig nämns i det sammanhanget.

Massförstörelsevapnen som påstods motivera invasionen av Irak som ledde till 600 000 döda och miljoner på flykt var hittepå. Den brittiska parlamentsrapporten om Libyenkriget byggde på hittepåuppgifter. Varför inte ta med det och analysera om vi ska samarbeta med länder och organisationer som sprider sådana lögnar?

Kennan Institute, döpt efter George F. Kennan som i princip uppfann kalla kriget, borde inte kunna misstänkas för att vara alltför partiskt å Rysslands vägnar. Institutet menar att detta är ett oanvändbart begrepp. Återigen, Mikael Oscarsson: Vad är definitionen av hybridhot?

Anf. 31 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Det är uppenbart att Stig Henriksson inte gillar Nato. Han och hans parti gillar heller inte det samarbete som Sverige nu har med Nato i Riga, som handlar om just desinformation. Men jag tror att svenska folket är av en helt annan uppfattning. Jag tror att svenska folket uppskattar det samarbete vi har och att vi är nära partner till Nato.

Man måste också vara realistisk, Stig Henriksson. Sverige klarar sig inte självt. Vi har ett militärt försvar, men det har visat sig att det är en fråga om dagar hur länge vi klarar oss själva. Det har varit en förfärlig dubbelmoral här i landet och här i kammaren. Vi har alla på något vis hoppats att Nato ska ställa upp om det krisar.

Det samarbete vi har med Nato är alltså bra, men det räcker inte. Det behöver utvecklas. Därför är samarbetet vi har i Riga jättebra. Men vi ska skapa trygghet. Det var ju det som var så viktigt med utredningen som Krister Bringéus gjorde. Den kom fram till vad då? Jo, att ett svenskt Natomedlemskap skulle vara konfliktavhållande. Det skulle stärka tryggheten för både Sverige och våra grannländer.

Stig Henriksson! När du besöker Baltikum nästa gång, fråga folk vad de tycker! Fråga om rädslan de känner inpå skinnet inför det som händer i Ryssland och i Ukraina. Fråga! Du ska se att du får svaret att det här är verkligt. De undrar också varför Sverige har en sådan dubbelmoral.

Det är dags för Sverige att så fort som möjligt söka medlemskap i Nato.

Anf. 32 PÅL JONSON (M):

Fru talman! Temat för dagens debatt om hybridhot kan, precis som Dag Klackenbergs var inne på, kopplas ända tillbaka till den trojanska hästen. Men det är klart att frågans aktualitet har förstärkts genom den försämrade säkerhetspolitiska utvecklingen i EU:s södra och östra grannskap. Det har gett frågan förnyad aktualitet.

Europa omges nu av en löpeld av spänningar, konflikter och kriser från Medelhavet i söder till Kaukasus i öster och Ishavet i norr. Inte sedan kalla krigets slut har de säkerhetspolitiska utmaningarna för Europa varit så svåra och så allvarliga som de är i dag.

Med utgångspunkt i det försämrade säkerhetsläget, som vi måste förhålla oss till, tror jag att det finns åtminstone två övergripande frågor som vi ska tänka igenom när vi förhåller oss till EU-kommissionens kommunikation om hybridhot och som kommissionen bör ta med sig i det vidare arbetet.

För det första är definitionen av vad som utgör ett hybridhot väldigt bred i kommunikationen. Syftet är naturligtvis att kunna ha anpassningsförmåga inför nya hot och föränderliga hot. Men har man inte tydliga avgränsningar och koncentrationer av resurser finns det risk för kraftsplittning. Varje insats som görs måste göras med utgångspunkt i att få den största nyttan och resursfokusering. Jag tror att kommissionens meddelande skulle tjäna på att prioritera bland de 22 olika förslagen om åtgärder mot hybridhot.

För det andra ser hybridhoten väldigt olika ut i söder och i öster, och det krävs olika åtgärder för att bemöta dem.

I öster är frågan främst kopplad till Rysslands illegala annektering av Krim och landets fortsatta aggression mot Ukraina. Ryssland lyckades agera i gråzonen mellan den totala freden och det totala kriget. Man kunde använda snabba beslutsprocesser och överraskningsmoment och genomföra en illegal annektering av Krim. Vi vet också att både EU och Nato till stor del blev tagna på sängen av den snabba händelseutvecklingen, och det rådde förvirring om vad som hände på marken. En lärdom att ta med sig från detta, vilket kommissionens kommunikation också tar fasta på, är att vi måste öva och träna snabba beslutsmekanismer i stora mellanstatliga organisationer som EU och Nato.

En annan dimension kopplad till hotet från öster är en tydligare militär dimension. Det understryker Natos roll i den europeiska säkerhetsordningen, som Ryssland nu utmanar genom att inte respektera andra länders säkerhetspolitiska vägval eller territoriella integritet. Det är därför utmärkt att Nato nu stärker sin närvaro i nordöstra Europa. Det är också bra att man jobbar med breddade säkerhetsfrågor, vilket vi har varit inne på tidigare: cybersäkerhet, snabbinsatsförmåga och strategisk kommunikation.

I söder ser hybridhoten annorlunda ut. Där kommer hoten och riskerna främst från inbördeskrig, internationell terrorism och radikaliserings. Följ-

derna har vi sett i form av terroristangrepp i Tyskland, Belgien och Danmark som har varit inspirerade eller styrda av Islamiska staten. Här är motåtgärderna inte militära utan snarare kopplade till polisiärt och juridiskt samarbete och samarbete mellan säkerhetstjänster, och det är EU snarare än Nato som är den viktigaste aktören.

I justitiekommitténs yttrande till försvarskommittén har vi tagit fasta på att vi behöver stärka åtgärderna mot finansieringen av hybridhot genom att skapa bättre förmåga att bekämpa pengatvätt, genom handlingsplaner mot terrorism och genom det europeiska samarbetet mot radikaliserings.

Avslutningsvis, fru talman, tror jag att det finns två saker som vi bör ta med oss och som bör genomsyra det vidare arbetet mot hybridhot.

Det första är den starka koppling som faktiskt finns mellan intern och extern säkerhet genom både den gemensamma säkerhets- och försvarspolitikerna inom EU och de rättsliga och inrikes frågorna men också genom det faktum att det som sker utanför våra gränser i allt högre omfattning påverkar oss. Så länge vi har ett närområde som präglas av extremism, radikaliserings och svaga statsbildningar kan vi inte uppnå långsiktig stabilitet och säkerhet här hemma.

För det andra: Även om åtgärderna mot hybridhot främst är en nationell angelägenhet, vilket tidigare talare lyft fram, behöver vi mer internationellt samarbete. Det handlar om bilateralt samarbete men också om EU:s och Natos roll i dessa sammanhang. Vi vet att både EU och Nato spelar oersättliga roller i att stärka den europeiska säkerhetspolitiken. De har också förmågan att komplettera varandra.

Genom att ha nära samordning mellan EU och Nato kan man också säkra att det inte sker en onödig duplicering av det arbete som måste bedrivs för att stärka våra länder mot hybridhot.

Därmed, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag att lägga meddelandet till handlingarna.

(Applåder)

Anf. 33 MIKAEL JANSSON (SD):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservation 1.

Jag fick några frågor från Centerpartiet, exempelvis om hur alternativet ser ut. Då vänder jag på frågan: Vi var ju ganska överens i utlåtandet om att lägga detta till handlingarna – att vi inte anser att EU ska militariseras. Men om man ska tala om alternativet bör det vara nationellt. Det bör ingå i det civila försvaret, som vi budgeterar pengar till. Det gör inte Centerpartiet.

I försvarsbeslutet var vi överens om att det militära försvaret inte alls fungerar utan det civila försvaret. Då bör man budgetera för det civila försvaret så att vi kan börja skapa det. Det kommer nämligen att ta tid, liksom återuppbyggnaden av det militära försvaret. Vi budgeterar alltså för det civila försvaret, och jag skulle välkomna att Centerpartiet vaknade till på den punkten.

Av materialet från EU framgår att man blandar civila och militära komponenter vad gäller underrättelser. Det tycker vi är skrämmande. Något sådant vill vi inte vara med om.

Prot. 2016/17:25

9 november

*Gemensam ram för att
motverka hybridhot*

Det ställdes också en fråga från Centerpartiet om våra starka kopplingar och band till Ryssland. Det är för mig en förbryllande fråga. Vad skulle det vara för starka band? Är det att vi anser att den svenska regeringen ska ha bra diplomatiska kontakter med Ryssland, att vi ska verka för avspänning i Östersjöområdet och att vi ska stärka vårt försvar? Är det något fel i det? Är det så Centerpartiet resonerar?

Man talar ofta och i många sammanhang om hybridhot och cyberhot; det har jag hört i flera år. Men man landar inte i att man vill förstärka försvaret. Vi har en situation nu där regeringen i fasta belopp ökar försvarsanslaget med 1 enda miljard per år. Det kommer alltså att ta 50 år innan vi når upp till 2 procent av bnp. Det räcker inte. Om vi sedan kopplar det till att vi inte alls utvecklar det civila försvaret tar vi inte detta på allvar. Då har jag svarat på Centerpartiets två frågor.

Åtgärdsförslagen i det nu aktuella förslaget är tydliga mellansteg i syfte att föra över makt från medlemsstaterna till EU. Vi sverigedemokrater ser med största allvar på hybridhoten. Samtidigt ter sig de föreslagna åtgärderna som ett försök från EU att med hänvisning till dessa hot utvidga sina befogenheter och göra intrång i nationella angelägenheter.

Att hantera och bemöta hybridhot är ytterst ett nationellt ansvar, och EU bör inte militariseras och inte heller få stöd för att lägga grunden till någon europeisk militär eller polisiär underrättelsetjänst.

Talartiden medger inte att jag går in i detalj på varje enskilt område, men låt mig lyfta fram ett av de problematiska förslagen i texten. Åtgärdsförslag 18 innefattar bland annat förslag om att ”använda instrument och uppdrag inom den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik (GSFP)”. Man vill alltså lägga ännu mer ansvar under GSFP.

I detta anförande instämde Tony Wiklander (SD).

Anf. 34 DAG KLACKENBERG (M) replik:

Fru talman! Mikael Jansson och jag kan vara överens om att det anslås för lite pengar till det nationella försvaret, men det är också den enda punkt där vi är överens. Vi har från Moderaternas sida ingått en överenskommelse. Nu håller vi den, och sedan kommer det framöver att komma en ny försvarsöverenskommelse – vi får se vad som händer där.

Men vad jag absolut inte förstår är Sverigedemokraternas argument om att man inte ska ha ett samarbete inom unionen i dessa frågor. Det är väl få saker som är så gränsöverskridande som sjöfart, flyg, betalningar, transporter, eftersökande av brottslingar och jämförande statistik – allt talar väl för ett samarbete i unionen. Detta går ju inte att lösa på egen hand. Det är en avgrunds djup skillnad mellan Moderaternas och Sverigedemokraternas syn på Europa, och jag hoppas verkligen att ni kommer att komma i kapp. Det går inte att ha det här Gustav Vasa-samhället längre.

Anf. 35 MIKAEL JANSSON (SD) replik:

Fru talman! Jämföra statistik på detta sätt kan man gott göra mellanstatligt. Vi har inget emot det. Men det har inget att göra med upprättande av en blandad militär och civil underrättelsetjänst inom EU och militarisering av EU. Ni som tycker att Nato är bra, lyssna på vad Natoländerna säger om möjligheterna att militarisera EU! Duger EU till det? Duger EU:s

institutioner till att militariseras? Natoländerna skrattar åt det. Det är inte alls någon väg framåt.

Prot. 2016/17:25
9 november

*Gemensam ram för att
motverka hybridhot*

Anf. 36 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Mikael Jansson för svaren i anförandet. Men jag skulle ändå vilja repetera frågan: Vilka stater är Mikael Jansson och Sverigedemokraterna beredda att medverka till att Sverige samarbetar aktivt med för att förebygga och motverka hybridhot? Formuleringen i er reservation kring dagens ärende är att vi värnar vår egen beslutanderätt och vår egen förmåga att bygga samarbeten med andra suveräna stater utanför EU:s ram.

Sverigedemokraterna nämner ofta Finland. Finland och Sverige ingår i EU, och vad jag förstår är också Finland med på att detta är ett viktigt område att utveckla samverkan och samarbetet på. Givetvis ska varje nation ha sin egen förmåga.

För Centerpartiet, som är ett av fem partier som har varit med och beslutat om försvarsinriktningen från 2016 till 2020, är det viktigt att den nu återupptagna totalförsvarsplaneringen också inbegriper ett starkt civilt försvar, ett psykologiskt försvar och en förmåga i hela landet att på alla nivåer och i alla organisationer förstå vad hybridhoten innebär i realiteten. Men samarbetet mellan det militära och det civila måste också utvecklas, och frågan om resurser kommer vi att återkomma till. Det finns olika steg i det utredningsarbete som pågår efter försvarsbeslutet och även en dialog mellan dessa fem partier, inklusive regeringspartierna, om ambitionshöjningen och budgeteringen framöver.

Frågan kvarstår dock: Vilka länder vill ni jobba ihop med?

Anf. 37 MIKAEL JANSSON (SD) replik:

Fru talman! Det är ingen hemlighet att vi vill se en försvarsallians mellan Sverige och Finland, och vi vill att den realiseras ganska snart. Att sätta en tidsplan för det vore verkligen bra för att höja den svenska tröskeleffekten och försvarsförmågan.

Vilka länder kan Sverige samarbeta mellanstatligt med för att utbyta information som har säkerhetspolitisk betydelse? Ja, det är alla länder och exempelvis Interpol. Det finns inga hinder för att utbyta information om vi har nytta av det för vår säkerhets skull.

Jag är trött på att man talar om hybridhot men inte satsar några pengar på försvaret. Att tala om hybridhot hjälper inte. Vi måste satsa pengar på civilförsvaret och bygga upp det, och det kommer att ta tid. Det kommer att ta flera år att återskapa ett civilt försvar. Läger ni inte en krona på det kommer det aldrig att ske. Och vad är hybridhot? Det är absolut inte något nytt; det har alltid funnits. Världskrigen var till exempel hybridkrig från början till slut, där man försökte lura varandra på olika sätt.

Vi hade i vårt gamla civila försvar tekniker för att lösa detta. Den effektiva nivå som finns är den nationella nivån – plus att man samarbetar med andra länder. Vi är inte emot det; det vore väldigt dumt att vara emot det.

Men man måste också titta i EU:s papper. När EU planerar att ta över mer makt för att skapa meningslösa och ineffektiva organisationer – monstruösa organisationer som inte kan skapa effekt – måste vi se det i

papperen och säga nej. Det tycker jag att försvarsministern från tid till annan faktiskt gör.

Anf. 38 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Utifrån det Sverigedemokraterna presenterar är det uppenbart att de väljer att ställa sig utanför ett samarbete som skulle kunna ge ett mycket mer effektivt sätt att hantera hoten, som i dag är en realitet och som ökar i omfattning.

Man kan läsa vidare i reservationen. Sverigedemokraterna skriver: Vi anser att vi här rör oss i en gråzon, där vi upplever att man för det svenska folket bakom ljuset.

Det är en oerhört intressant beskrivning av detta ärende. Det kan i sin tur tolkas som en del i en hybridformulering. På vilket sätt anser Sverigedemokraterna att man för Sveriges befolkning bakom ljuset?

Det är viktigt att tala klarspråk och inte hymla med vad det är man vill åstadkomma och med vilka, skriver Sverigedemokraterna. Det är bra. För vår del står vi bakom att vi behöver ha en robusthet och ett samarbete som utvecklas och som kan hantera de inre spänningar som kan finnas i relationer mellan olika länder. Men på vilket sätt problematiserar Sverigedemokraterna hybridhotet som en realitet i dag? Vi hamnar ofta i den militära delen, men kan Sverigedemokraterna och Mikael Jansson ge exempel på konkreta incidenter eller scenarier som just nu utvecklas med hybridkrigföring eller hybridhot?

Anf. 39 MIKAEL JANSSON (SD) replik:

Fru talman! Ja, det är klart att det finns hybridhot och att det inkluderar spridandet av falsk information. Det omgärdar alla krig vi nu ser runt om i världen. Nästan all information runt dem är falsk. Även vi svenskar har lärt oss att man inte kan lita på den information som kommer från Ryssland eller USA eller något annat land när de är i krig. Då måste de nämligen effektivisera sin krigföring, och då kommer tydligen de här teknikerna fram.

På vilket sätt tar vi detta på allvar? Ja, vi budgeterar pengar för att bygga det civila försvaret. Det kommer att ta ett antal år att bygga det civila försvaret. Men ni lägger inte en krona på det, så ni kommer aldrig att få se något civilt försvar.

Sedan får man välja. Detta är förbryllande för det svenska folket, för egentligen är vi överens. Vi har sagt att detta ska vara en nationell angelägenhet. Det står väl i utlåtandet, så vi är överens. Men du säger att det inte ska vara så, utan att EU ska ha detta. Vi ska investera de här pengarna i EU-korgen i stället. Stämmer det inte? Okej.

Man får välja. Det vi tror är mest effektivt är att utveckla detta nationellt, men sedan ska man naturligtvis ha gränssnitt och kontakter med andra länder för att utbyta information när det gäller våra intressen.

Man bör bygga upp det civila försvaret. Det är punkt 1 a. Man kan inte gå runt det.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 11.)

§ 10 Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2015

Prot. 2016/17:25
9 november

Socialutskottets betänkande 2016/17:SoU2
Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2015 (skr. 2015/16:190)
föredrogs.

Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2015

Anf. 40 CHRISTINA ÖSTBERG (SD):

Fru talman! Vi har lämnat in en följdmotion med anledning av skrivelsen *Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2015*. I den följdmotionen framför vi att det är viktigt att de medel som Allmänna arvsfonden delar ut används i enlighet med de riktlinjer som finns för arvsfonden.

Då det är många organisationer som uppbär medel från fonden som har kopplingar såväl till olika trosyttringar som till andra länder är det mycket viktigt att man aktivt arbetar för att säkerställa att de medel som utdelas inte på något sätt riskerar att gynna någon form av terrorism eller annan extrem verksamhet som skulle kunna skada Sverige. Då det är tämligen stora summor som årligen delas ut från fonden kan dessa medel potentiellt sett komma att göra stor skada om de riskerar att användas för att på något sätt bidra till eller gynna terrorism. Därför yrkar vi bifall till vår reservation.

Anf. 41 CATHARINA BRÅKENHJELM (S):

Fru talman! Detta betänkande handlar om fördelningen av medel från Allmänna arvsfonden förra året.

I Sverige finns det många goda idéer, men det saknas ofta pengar. Allmänna arvsfonden stöttar de engagemang som finns hos föreningar och organisationer som har bra idéer för de prioriterade grupperna: barn, ungdomar och personer med funktionsnedsättning. Det är över 9 000 projekt som har fått stöd av Allmänna arvsfonden sedan 1970. Projekten är i alla storlekar, och de är spridda över hela landet.

Allmänna arvsfonden förvaltas av Kammarkollegiet som en särskild fond. De delar ut ungefär 650 miljoner kronor om året. Av de beviljade medlen 2015 var 65 procent destinerade till glesbygdsprojekt och regionala projekt. En rapport om vilka projekt som har beviljats medel redovisas varje år för riksdagen. Projekten granskas också årligen av en auktoriserad revisor.

Fru talman! En delegation med sex ledamöter – det är personer från olika intresseorganisationer och personer från Regeringskansliet – sammanträder sju gånger om året med ordförande Håkan Ceder. I Arvsfondsdelegationens uppgifter ingår att ha en samlad strategi för uppföljning och utvärdering av stöd som har beviljats. För att stärka styrningen finns numera en controllerfunktion som kontrollerar hur pengarna används både internt och externt. Handläggaren utför även kontroll av projektmedlens användning genom att ha en dialog när det gäller projekten. Man följer projekten på webbplatsen. Man gör även besök på de platser där projekten bedrivs.

Medlen ges i huvudsak till ideella organisationer. Organisationer och föreningar som beviljats stöd av Allmänna arvsfonden ska efter varje avslutat projektår redovisa projektet. På webbplatsen kan man följa alla de projekt som har fått pengar under den tid projekten pågår. Just nu finns det 670 aktiva projekt på webbplatsen att följa.

Handläggare reser också runt i landet och informerar om möjligheten att söka pengar ur Allmänna arvsfonden.

Ett antal forskare är knutna till detta. De utvärderar ett antal projekt och ser vilka resultat det har blivit och vad pengarna har gett.

Fru talman! Två motioner är inlämnade. Den ena kommer från Centerpartiet. Det kan tilläggas att man lämnade in en likadan motion för två år sedan, och den fick avslag.

Centerpartiet anser att medlen inte ska hanteras centralt hos Kammarkollegiet, utan det ska göras på regional nivå. Man anser att medel inte alls når ut i regionerna, vilket är helt fel. Man skriver vidare i motionen att man vill se över om hanteringen är funktionell och når förväntat resultat. Ja, men det finns ju regelverk och arbetsmetoder som hela tiden hanterar det här, före projekttiden, under projekttiden och efter projekttiden.

Centerpartiet fortsätter med att det är viktigt att medel ges till organisationer som lever kvar efter projekttiden. Ja, om man läser på, vilket man bör göra, kan man se att 55 procent av projekten lever vidare. Det är en hög siffra.

Man fortsätter i motionen med att det finns anledning att se över vilka som ska vara mottagare av stöd i framtiden. Även detta tycker jag tyder på en oerhört dålig kunskap, för regeringen ser kontinuerligt över detta och sätter årligen upp nya mål. I dag finns det tolv prioriterade områden som gäller för 2016. Det känns väldigt viktigt med en nationell hantering så att bedömningen av hur man delar ut de här stora pengarna blir likartad över landet.

Sverigedemokraterna var inte intresserade av något annat än sin egen debatt utan promenerade i väg. I sin motion skriver man så här: ”Det är viktigt att de medel som Allmänna arvsfonden delar ut används i enlighet med de riktlinjer som finns för arvsfonden.”

Det är en knepig skrivning, tycker jag. Det är självklart att regelverk ska följas, och det som jag har räknat upp tidigare visar ju att det finns både hängslen och livrem när det gäller detta.

Sverigedemokraterna fortsätter med att skriva att det är ”viktigt att man aktivt arbetar för att säkerställa att de medel som utdelas inte riskerar att på något sätt gynna någon form av terrorism eller annan extrem verksamhet”.

Även detta är ett självklart påstående. Är det någon här i Sveriges riksdag som är av en annan åsikt, tro? I vårt land, med dagens regering, finns det ingen anledning att tro att uppdrag skulle föreligga att förse terrorgrupper med pengar från Allmänna arvsfonden. Jag skulle ha velat fråga Sverigedemokraternas representant om man har exempel på att så har skett.

Det finns i år tolv målområden för verksamheten som vi anser viktiga, och de är inte minst aktuella i dessa tider. Ett av målen är att öka delaktighet och demokrati, något som är otroligt viktigt. Det handlar också om att förebygga våld, mobbning och trakasserier, vilket alltid är aktuellt. Det är också att öka jämställdhet och jämlikhet, något som tyvärr fortfarande är

lika aktuellt, samt att stärka förutsättningarna för nyanländas mottagande och etablering.

Detta är mål som jag förväntar mig att även Sverigedemokraterna ställer sig bakom.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionerna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

Prot. 2016/17:25
9 november

Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2015

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 11.41 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 11 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

CU3 Ändringar i fördraget om internationell järnvägstrafik

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU4 En ny lag om personnamn

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Ytterligare ändringar i lagstiftningen)

1. utskottet
2. res. 1 (KD, M, C, L)
3. res. 2 (SD)

Förberedande votering:

109 för res. 1
37 för res. 2
130 avstod

73 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Jonas Jacobsson Gjørtler (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Huvudvotering:

129 för utskottet
111 för res. 1
36 avstod

73 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2016/17:25
9 november

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 93 S, 20 MP, 16 V
För res. 1: 72 M, 13 C, 12 L, 14 KD
Avstod: 36 SD
Frånvarande: 20 S, 12 M, 12 SD, 5 MP, 9 C, 5 V, 7 L, 2 KD, 1 -

CU5 Stärkt konsumentskydd på bolånemarknaden

Punkt 1 (Regeringens lagförslag)

1. utskottet
2. res. 1 (KD, M, C)

Votering:

177 för utskottet
99 för res. 1
73 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 36 SD, 20 MP, 16 V, 12 L
För res. 1: 72 M, 13 C, 14 KD
Frånvarande: 20 S, 12 M, 12 SD, 5 MP, 9 C, 5 V, 7 L, 2 KD, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU6 En integrerad EU-politik för Arktis

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU2 Gemensam ram för att motverka hybridhot

Utskottets förslag till beslut med godkännande av

1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. 1 (SD)
3. motiveringen i res. 2 (V)

Förberedande votering:

36 för res. 1
16 för res. 2
223 avstod
74 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

224 för utskottet
36 för res. 1
16 avstod
73 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut med godkännande av utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 72 M, 20 MP, 13 C, 12 L, 14 KD
För res. 1: 36 SD
Avstod: 16 V
Frånvarande: 20 S, 12 M, 12 SD, 5 MP, 9 C, 5 V, 7 L, 2 KD, 1 -

SoU2 Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2015

Prot. 2016/17:25
9 november

1. utskottet

2. res. (SD)

Votering:

240 för utskottet

36 för res.

73 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 72 M, 20 MP, 13 C, 16 V, 12 L, 14 KD

För res.: 36 SD

Frånvarande: 20 S, 12 M, 12 SD, 5 MP, 9 C, 5 V, 7 L, 2 KD, 1 -

§ 12 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Skrivelse

2016/17:36 Riksrevisionens rapport om granskningen av skrivelsen Årsredovisning för staten 2015

Redogörelse

2016/17:JO1 Justitieombudsmännens ämbetsberättelse

EU-dokument

KOM(2016) 683 Förslag till rådets direktiv om en gemensam konsoliderad bolagsskattebas

KOM(2016) 685 Förslag till rådets direktiv om en gemensam bolagsskattebas

KOM(2016) 686 Förslag till rådets direktiv om tvistlösningsmekanismer vid dubbelbeskattning i Europeiska unionen

KOM(2016) 687 Förslag till rådets direktiv om ändring av direktiv (EU) 2016/1164 vad gäller hybrida mismatchningar med tredjeländer

§ 13 Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 8 november

2016/17:105 Apotekens tillgänglighet och service

av *Karin Rågsjö* (V)

till statsrådet *Gabriel Wikström* (S)

§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 8 november

2016/17:290 Demokratiskt valda partiets rätt att lämna budgetförslag

av *Markus Wiechel* (SD)

till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

2016/17:291 Orättvisa villkor inom idrotten

av *Eva-Lena Jansson* (S)

till statsrådet Gabriel Wikström (S)

§ 15 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 9 november

2016/17:262 Eventuell avveckling av museer

av *Roger Haddad* (L)

till kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (MP)

2016/17:266 Tillgång till bredband

av *Anders Åkesson* (C)

till statsrådet Peter Eriksson (MP)

2016/17:271 Uppskjutet införande av ERTMS (European Rail Traffic Management System)

av *Nina Lundström* (L)

till statsrådet Anna Johansson (S)

§ 16 Kammaren åtskildes kl. 16.06.

Sammanträdet leddes
av talmannen från dess början till och med § 9 anf. 26 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

TUULA ZETTERMAN

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Avsägelse.....	1
§ 3 Anmälan om kompletteringsval.....	1
§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott	1
§ 5 Ändringar i fördraget om internationell järnvägstrafik	2
Civilutskottets betänkande 2016/17:CU3	2
(Beslut fattades under § 11.).....	2
§ 6 En ny lag om personnamn.....	2
Civilutskottets betänkande 2016/17:CU4	2
Anf. 1 TUVE SKÅNBERG (KD)	2
Anf. 2 EWA THALÉN FINNÉ (M).....	4
Anf. 3 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	5
Anf. 4 PER-INGVAR JOHNSON (C)	7
Anf. 5 CHRISTINA ÖRNEBJÄR (L).....	7
Anf. 6 HILLEVI LARSSON (S)	10
Anf. 7 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik.....	11
Anf. 8 HILLEVI LARSSON (S) replik.....	12
Anf. 9 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik.....	12
Anf. 10 HILLEVI LARSSON (S) replik.....	12
Anf. 11 EMMA HULT (MP)	12
Anf. 12 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V).....	13
(Beslut fattades under § 11.).....	14
§ 7 Stärkt konsumentskydd på bolånemarknaden	15
Civilutskottets betänkande 2016/17:CU5	15
Anf. 13 JESSIKA ROSWALL (M).....	15
Anf. 14 JOHANNA HARALDSSON (S)	17
Anf. 15 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V).....	18
(Beslut fattades under § 11.).....	19
§ 8 En integrerad EU-politik för Arktis.....	19
Utrikesutskottets utlåtande 2016/17:UU6.....	19
Anf. 16 PYRY NIEMI (S).....	19
Anf. 17 SOFIA ARKELSTEN (M).....	21
(Beslut fattades under § 11.).....	21
§ 9 Gemensam ram för att motverka hybridhot	21
Försvarsutskottets utlåtande 2016/17:FöU2	21
Anf. 18 STIG HENRIKSSON (V)	21
Anf. 19 KALLE OLSSON (S)	23
Anf. 20 DAG KLACKENBERG (M)	24
Anf. 21 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP).....	25
Anf. 22 DANIEL BÄCKSTRÖM (C)	27
Anf. 23 STIG HENRIKSSON (V) replik	29
Anf. 24 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik.....	29
Anf. 25 STIG HENRIKSSON (V) replik	30
Anf. 26 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik.....	30
Anf. 27 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	31
Anf. 28 STIG HENRIKSSON (V) replik	32
Anf. 29 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik	32

Anf. 30 STIG HENRIKSSON (V) replik.....	33
Anf. 31 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik	33
Anf. 32 PÅL JONSON (M).....	34
Anf. 33 MIKAEL JANSSON (SD).....	35
Anf. 34 DAG KLACKENBERG (M) replik.....	36
Anf. 35 MIKAEL JANSSON (SD) replik.....	36
Anf. 36 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik	37
Anf. 37 MIKAEL JANSSON (SD) replik.....	37
Anf. 38 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik	38
Anf. 39 MIKAEL JANSSON (SD) replik.....	38
(Beslut fattades under § 11.)	38
§ 10 Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2015	39
Socialutskottets betänkande 2016/17:SoU2	39
Anf. 40 CHRISTINA ÖSTBERG (SD)	39
Anf. 41 CATHARINA BRÅKENHJELM (S)	39
(Beslut fattades under § 11.)	41
Ajournering.....	41
Återupptaget sammanträde.....	41
§ 11 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	41
CU3 Ändringar i fördraget om internationell järnvägstrafik.....	41
CU4 En ny lag om personnamn	41
CU5 Stärkt konsumentskydd på bolånemarknaden.....	42
UU6 En integrerad EU-politik för Arktis.....	42
FöU2 Gemensam ram för att motverka hybridhot	42
SoU2 Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2015	43
§ 12 Bordläggning.....	43
§ 13 Anmälan om interpellation	43
§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar	44
§ 15 Anmälan om skriftliga svar på frågor	44
§ 16 Kammaren åtskildes kl. 16.06.	44